

BIA-P.2.3.1/2 - 100

เกียรติคุณของพระพุทธเจ้า

[ชุดลอยปทุม อันต์ับ ๑๐๐]

พุทธศาสนาภิกษุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
แผ่ธรรมะรังสี	ตามพระพุทธรูปประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปน้โลกให้อยู่ง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลุ้สู้เดรัจฉาน ฯ
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาธ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศท่วทงปถพี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

เกียรติคุณของพระพุทธเจ้า

[ชุดลอยปทุม อันต์ับ ๑๐๐]

ท่านพุทธทาสภิกขุ

สวนโมกขพลาราม

อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศรัทธาบริจาค

ของ

ผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี

และผู้บริจาคสมทบ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

๓๐ มีนาคม ๒๕๓๒

กรมสรรพสามิต
กรมศุลกากร

หนังสือเกียรติคุณของพระพุทธเจ้าฉบับนี้ มีผู้จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทานหลายครั้งแล้ว, บัดนี้ทางสวนออกมมูลนิธิประสงค์จะพิมพ์เข้าไว้ ในชุดลดหย่อมของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ลำดับที่ ๑๐๐ เพื่อถวายให้ท่านอาจารย์แจกเป็นธรรมทานแก่ผู้สนใจ, ได้มีผู้ศรัทธาร่วมบริจาคเพื่อบำเพ็ญกุศลให้แก่ คุณลำเจียก ศรีนุก ผู้ซึ่งญาติได้ทำมาปนกิจศพไปแล้ว เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๕๓๒ จึงได้จัดพิมพ์ครั้งนี้จำนวน ๕,๐๐๐ ฉบับ

ผู้บริจาคสมทบ คือ คุณพิทยา พรหมเศรษฐี ๑๐,๐๐๐ บาท
คุณศศิธร — จำรูญ ลำเจียกเทศ ๕,๐๐๐ บาท

สวนออกมมูลนิธิ

๑ มีนาคม ๒๕๓๒

พิมพ์ ๑๐๐,๐๐๐ ฉบับที่ : ๑ สิริราชพิมพ์

๑๐๐,๐๐๐ ฉบับที่ ๑๐๐

๑๓ ไม่ทท

การพิมพ์หนังสือธรรมะ นั้นเป็นธรรมทาน ในสมัย
 นี้โลกกำลังขาดแคลนธรรมะอย่างยิ่ง เช่นนี้ เขียนสั้นที่ ๘
ในฤกษ์ และกรนแก่การอ่านไม่ทท, จึงขออุทิศไม่ทท.

คำว่า "ธรรม" เมื่อแปลคำเดียว มีความหมาย มาก
 นานหลายประการ, แต่ประการที่สำคัญที่สุดนั้น ธรรมะ
 คือ หน้าที่ ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ ในทุกโอกาสของ
 ทุกธรรมชาติ ทุกชั้นทุกตอน แห่งวิถีชีวิต ของเขา,
 เพื่อความดีซึ่งอยู่ อย่างยั่งยืน ทั้ง ใจส่วนตัว และ
ส่วนรวม, รวมทั้งโลก.

โลกขาดแคลนธรรมะ เพราะ ไม่รู้ถึงสิ่งที่ เรียกว่า
ว่า ธรรมะอย่างถูกต้อง ดังที่กล่าวแล้ว เพราะคืออยู่
 ฝืดคดไม่คล่องในกิจ ในธุระของอันเกิดจาก การประทุพ
 ผลิตธรรมะ นั่นเอง. สังเกตว่า ใกล้เคียงกับชีวิตอัน
 วิชาในธุระของชีวิตนั้น และเจริญเติบโตโดยมีคนกระทำ
 ทั้ง มีชีวิตจิตใจเป็นกำลังใจ ทั้ง เมื่อ ทั้งตัว. มีวิชาจิตใจ
 ซึ่งชีวิตจิตใจ อันเป็นหัวใจ ไม่ดีต่อมีธรรมะ อะไร ใน
โลกแล้ว; พูดแต่ ใน หนังสือ สมถะ กัมมัฏฐาน ใน เล่ม ที่ อยู่
ตลอด เวลา เป็น มา แล้ว. เท่านั้น ว่า หน้าที่ ของเขา มี อยู่
เพียง แต่ หา หนังสือ สมถะ ความ ดี ต่อ การ ของ จิตใจ เท่านั้น.

โลกส่วนใหญ่นี้ กำลังตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ จึง

การรู้จักกรรม คือ การรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ
 มิใช่การที่คนในสังคม แม้ในศาสนาเดียวกันด้วย ก็คิดสิ่งดีสิ่งชั่ว
 กันเสียใจอย่างย่ำแย่. มิฉะนั้นจะมี ความสุขความทุกข์ของ
 มิใช่เป็นหน้าที่แห่ง ความทุกข์ใจ สำหรับผู้ที่มี ธรรมอย่างแท้-
 ครอง. ความเห็นแก่ตัว ย่อมเกิดมิได้ เพราะเหตุนี้. ความรัก
 เพื่อนมนุษย์ด้วยดี ย่อมมีได้โดยง่าย แม้ว่าจะมีความเห็นต่าง
 กันบ้างก็ตาม หากมีใจที่เที่ยงตรง. ผู้ประพฤติธรรม ย่อม
รู้จักเป็นสุข เมื่อรู้จักว่าตนได้ประพฤติธรรม หรือเมื่อได้ทำ
หน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง. ความโกรธแค้นใจใน
 หน้าที่ ทำให้รู้จักเป็นสุข. มิหนำซ้ำความทุกข์อันเป็นภยา
 คือ ความทุกข์ที่เกิดแก่ผู้อื่น คือ ความทุกข์ของคนอื่น และ
 ใจที่ต่างเป็นทุกข์ของคนอื่นเหล่านั้น เสียแล้ว.

ธรรมะ ย่อมให้เรารู้จักสิ่งที่ผิด อย่างถูกต้อง รู้จักสิ่งที่
 แปรต่างผิด และสิ่งดีอย่างถูกต้อง, มีหน้าที่ที่ทราบ
 ทรัพย์สินสมบัติ ได้โดยที่ผิดหรือเสีย มีกรรมหลาย อย่าง
 ถูกต้อง คือเป็นไปเพื่อ สันติสุขส่วนตัว และ สันติภาพ
ของส่วนรวม โดยส่วนเดียว, มิใช่ทำร้ายทุกคนโดยสิ้น
 ทั่ว แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน และพสกนิกรชาติต่าง, มิใช่
 คนทำลายโลก หรือหนักแผ่นดิน แม้แต่ตนเองด้วย. สิ่ง
 ที่เรียกว่า ชาติ, ชาติต่าง, หรือ ชาติต่าง ๆ ย่อมมี
 แก่นประพฤติธรรม. ข้อนี้ หมายถึงความว่า ชาติ มิใช่
 หน้าที่ของคนชาติหนึ่ง, แม้แต่ สวรรค์ ที่มีตั้งแต่ ๗ ชั้น
 แห่งพระพุทธธรรม มีต้นไว้ที่เดียว.

เขา มี ๓ หู ๑ มุม สิ้น ๓ ขา ๑ ตัว สันเขี้ยว ๓ ฟัน เขา เพื่อให้
 รู้จักสิ่งทั้งปวง อย่าง ถูกต้องตามที่เป็นจริง เมื่อมีสิ่งใดอยู่ใต้
 อย่าง สดบสดุ้ง มีใช้ มี หู ๑ มุม สิ้น ๓ ขา ๑ ตัว สันเขี้ยว ๓ ฟัน
 สิ้น ๑ นิ้ว เขา ๓ ขา เป็น ทาส ของ คนโลก คนใจเขี้ยว มี ๓ นิ้ว เขี้ยว ๓ ฟัน
 เป็น ก้น ๑ ขา โดยมากในโลก มี ๓ นิ้ว เขี้ยว ๓ ฟัน ก้น ๑ ขา ๓ นิ้ว
 เขา มี ๓ นิ้ว ๓ ขา ของ เขา มี ๓ นิ้ว ก้น ๑ ขา เขา สามารถ ตามดม
 หู ๑ มุม สิ้น ๓ ขา ๑ นิ้ว สันเขี้ยว ๓ ฟัน แต่ใน คัมภีร์ นั้น
เขา มี ๓ นิ้ว ๓ ขา ๑ นิ้ว สันเขี้ยว ๓ ฟัน นั้นเอง. ที่
 คนในโลก ทำได้ เช่นนี้ ก็เป็น โลก ที่ ๑ ของ เขา อยู่
 สิ้น ๑ นิ้ว เขี้ยว ๓ ฟัน พระศรีอารยเมตไตรย นั้น มา ทิ้ง ทิ้ง
 ก้น เขา เป็น โลก ที่ ๑ มี ๓ นิ้ว ๓ ขา ๑ นิ้ว

ทาส ของ โลก ๑ มุม สิ้น ๓ ขา ๑ นิ้ว สันเขี้ยว ๓ ฟัน
 สิ้น ๑ นิ้ว ๓ ขา ๑ นิ้ว สันเขี้ยว ๓ ฟัน. การ ชั่ว ๑ นิ้ว สันเขี้ยว ๓ ฟัน
 ทาส ของ โลก ๑ มุม สิ้น ๓ ขา ๑ นิ้ว สันเขี้ยว ๓ ฟัน. เขา มี
 การ จัด การ พิเศษ มี ๓ นิ้ว สันเขี้ยว ๓ ฟัน เขา มี ๓ นิ้ว สันเขี้ยว ๓ ฟัน
 เขี้ยว ๓ ฟัน เขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน
 สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน
 สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน
 สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน สันเขี้ยว ๓ ฟัน

พุทธทาส อิมพริตติ

โลกขพตาราม, เชียง

คำนำ

[เกียรติคุณพระพุทธเจ้า]

ข้าพเจ้าได้พยายามค้นคว้าศึกษาวิชาธรรมะ และประวัติของพระผู้มีพระภาคเจ้ามานานแล้ว โดยอาศัยตำราทั้งฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ รู้สึกว่ามันช่างมากมาย ตรงกันก็มี กว้างแคบกว่ากันก็มี ที่ผิดแปลกแตกต่างกันไปก็มี น่าเชื่อถือก็มี ไม่น่าเชื่อถือก็มี. ในที่สุดได้คิดว่าข้าพเจ้าควรจะมีอิสระในการรวบรวมมา เพื่อพรรณนาพระเกียรติคุณ กลุ่กเกล้าไปด้วยธรรมของพระองค์ ตามความคิดนึกอันเสรีของข้าพเจ้า ให้สมกับความเคารพและจงรักของตัวเอง โดยไม่ต้องเกรงกลัววาทะที่จะกล่าวหาแต่แง่หนึ่งแง่ใด.

ข้าพเจ้าจึงได้รวบรวม กัดเลือก และกลั่นกรองข้อความตามที่ได้อศึกษามา เท่าที่มันจะทนต่อการเพ่งพินิจและความพิสุจน์ เว้นข้อที่ไม่เห็นพ้องเสีย โดยถือว่าเป็นการพรรณนาไปตามที่ข้าพเจ้าสัทธาหรือเห็นด้วยเท่านั้น. ส่วนที่ไม่ได้นำมาพรรณนาไว้ในที่นี้ ก็ย่อมมีอยู่ในหนังสืออื่นๆ อันเป็นที่มาเดิมของเขา หรือส่วนมากก็รู้จักอยู่แล้วโดยทั่วไป.

ข้าพเจ้าใช้วิธีดำเนินเค้าเรื่องไปตามลักษณะของหนังสือ
Gospel of the Buddha ของ P. Carus ซึ่งมีจุดประสงค์จะ
เปรียบเทียบกันกับหนังสือ เกียรติคุณแห่งพระเยซู คริสต์
ของคณะคริสเตียนมิชชันนารี. ข้อความที่แปลกไปจากที่
เราเคยได้ยินได้ฟังกันอยู่ตามธรรมดานั้น ส่วนมากมาจาก
หนังสือพุทธจริต ของท่านอัครโฆษแห่งอินเดีย ซึ่งร้อยกรอง
ไว้เมื่อราว พ.ศ. ๖๐๐, และเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยม
อย่างยิ่ง ในฝ่ายตะวันตก, และยังมีจากหนังสืออื่น ๆ อีกหลาย
เล่ม, และมีหลายตอนที่รวบรวมจากหนังสือ Light of Asia
ของ Sir Edwin Arnold, โดยเฉพาะ ส่วนข้อความที่เป็น
การชมเชยพระผู้มีพระภาคเจ้า และเป็นการขยายข้อความ
ย่อๆ บางตอนออกให้พิศดาร หรือให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อ
นำมาซึ่งความเลื่อมใสเป็นพิเศษนั้น เป็นของข้าพเจ้าเอง.
ทั้งนี้เพราะเรากำลังขาดแคลนหนังสือ “ปฐมสมโพธิ
สำหรับนักศึกษาหนุ่ม” เป็นอย่างยิ่งในบัดนี้.

พุทธทาส อินทนนท์

โมกข์ ๑๑ ม.ก. ๘๐

ทูตสวรรค์

ณ ยามนี้ เป็นมัชฌิมยามอันสงบแห่งราตรีกาล.
เจ้าชายมิได้ทรงรับการพักผ่อนบนพระแท่นอันอ่อนนุ่ม
แม้แต่หน้อยเดียว. ภาวะแห่งมนุษยชาติได้ปรากฏว่าลुक
โพลงเป็นเปลวไฟขึ้น ทั้งที่ทุก ๆ คนพากันจงรักภักดีต่อพระ-
องค์อยู่. เมื่อทรงเห็นว่าจะมีทรงได้รับความกิด อันเป็น
เครื่องรำบความกระวนกระวายในภายในห้องพระแท่นที่
บรรทมเช่นนั้นแล้ว พระองค์จึงเสด็จลงไป ในพระอุทยาน
ใกล้ ๆ พระตำหนัก : พลังตรัสว่า

“โลกหนอโลก,
 โลกทั้งหมดเต็มไปด้วยความโง่เขลาและมีคบอด
 ทั้งยังไม่มีใครเลยที่ทราบว่
 มนุษย์เราจะเอาชนะต่อโรคร้าย
 แห่งภพสงสารนั้ได้อย่างไร.
 สิ่งที่เราพบได้
 ก็มีแต่ความหลงระเริง.
 อยู่ในโลกอันเป็นมายา
 และเป็นของชั่วคราวนั้เท่านั้น”

แล้วพระองค์ได้ทรงร้องคราง ด้วยความปวดร้าว
 ในพระทัย.

อากาศอันสดใสบริสุทธิ์ภายในพระอุทยาน ได้ช่วย
 บรรเทาความกระวนกระวายของเจ้าชายลงเป็นส่วนมาก. พระ
 องค์ทรงเลือกได้ทีประทับนั่งภายใต้ต้นหว้าใหญ่, เมื่อยทรงกระ
 ทำจิตให้เป็นสมาธิขึ้นได้ ก็ทรงปลอดไปรงพระทัย เป็นอิสระ
 จากความวิตกกอนยุ่งเหยิงซึ่งรบกวนในภายในจนหมดสิ้น,

ความปรารถนาอันเป็นไปในฝ่ายโลกิยะทุก ๆ ประการ ได้
หมดสิ้นไปจากดวงจิต, และความสงบเย็นอย่างเต็มเปี่ยม
ได้เกิดแทนอย่างซาบซ่าน.

พระองค์จึงทรงปล่อยจิตให้สาละวนอยู่ในการ
พิจารณา; ทรงกระทำการวิจารณ์ในปัญหาแห่งชีวิต ความ
ตาย และทุกข์โทษของความแก่ชรา. ภาพแห่งคนแก่
คนเจ็บ คนตาย และนักบวช ซึ่งได้ทรงทอดพระเนตรใน
วันประพาสพระอุทยานอันยังคงตรึงติดอยู่ในพระทัยอย่าง
สลัว ๆ ได้กลับปรากฏแจ่มแจ้งขึ้นอย่างชัดเจนในขณะนี้.

อาศัยความเยือกเย็นแห่งสมาธิจิตกับอากาศอันสดชื่น
ประกอบกัน พร้อมทั้งความจริงแห่งสภาวะธรรมอันเกี่ยวกับ
ภาพอันปรากฏนั้น พระองค์ได้ทรงเห็นแจ้งด้วยพระปัญญา-
จักขุยิ่งขึ้นไป ในความยากเข็ญและความทุกข์ทรมานของ
สัตว์โลก.

พระองค์ยิ่งทรงเห็นชัดซึ่ง อาทินวโทษ อันแรงร้าย
ของปวงโลกิยารมณ์ และทรงเห็นสภาพอันสัตว์จะเลื่องหลีก
มิได้เป็นแน่แท้ คือ ความตายอันฉวัดเฉวียนโบทมิโนไปมา
อยู่ ณ เบื้องบนแห่งสัตว์ทุกรูปทุกนาม, แต่แม้กระนั้น

หม่อมบุรุษก็ยังมีได้สำนึกตน และตื่นตัวต่อสัจธรรม อันเป็นทางๆ เคียวที่จะเอาชัยชนะเหนือทุกข์ทั้งปวงได้, เช่นเดียวกับปลาที่ชาวประมงล่อมไว้แล้วภายในอวน ก็ยังพากันเพลิดเพลิดหนีออกเฝ้ากันไปมา หรือบางพวกต่างเบียดเบียนซึ่งกันและกันอยู่ โดยมีได้มีความสำนึกถึงภัยอันร้ายกาจอันฉิบไฉนก็ฉิบไฉน

อาศัยพระปรีชาญาณอันประเสริฐนี้, ความกรุณาต่อทั่วโลกลอยที่สุดซึ่ง ได้เกิดขึ้นตรึงแน่นในดวงจิตของพระองค์ถึงขีดสุดในบัดนี้

อาศัยกำลังพระกรุณาในปวงสัตว์ผนวกกันเข้ากับ ความรังเกียจต่อเพลิงทุกข์ซึ่งเผาผลาญ เป็นสองเท่าทวีคูณขึ้น เช่นนี้ มีโนภาพแห่งสมณะผู้ละจากเหย้าเรือนที่ทรงประสพมาในวันก่อน ก็ยังปรากฏและเร้าพระทัยยิ่งขึ้น จนกระทั่งห่วงแห่งความคิดของพระองค์ได้หยุดนิ่งอยู่ ณ ภาพนั้นนั่นเอง ซึ่งทำให้พระองค์ทรงรู้สึกซาบซ่านประหนึ่งฝันอันเป็นสุข.

ภายในห้วงแห่งมโนจักขุ, บัดนี้พระองค์ได้ทรงเห็นภาพๆ หนึ่ง, เป็นภาพแห่งบุรุษผู้สูงตระหง่าน งามอาจทั้งสงบและสง่า ภายในจิรวลีเหลือง กำลังยืนอยู่ภายใต้ต้นหว้า

ทันเดียวกัน, พระองค์ได้ตรัสถามว่า “ท่านคือใคร, และ
ท่านมาแต่สถานที่ไหน?”

ในลักษณะแห่งการตอบสนองต่อคำถามของพระองค์
ภาพนั้นได้กล่าวขึ้นว่า

“ตู่ข้าเป็นสมณะ, ตู่ข้าถูกรบกวนในทางจิต เนื่อง
จากปัญหาอันเกี่ยวกับความแก่ชรา ความเจ็บไข้ และความตาย
อันไม่มีทางอื่นจะเอาชนะมันได้ ตู่ข้าจึงได้สละบ้านเรือน
ออกแสวงหาทางแห่งความรอดพ้น จากความบีบคั้นของสิ่ง
ทั้งปวงนี้.

โลกและสัตว์โลกทั้งหมด กำลังถูกลูกจอบ ชิงกัน
หม่นไปสู่ความทรุดโทรมอยู่ทุกเมื่อ, มีแต่สังฆธรรมเท่านั้น
ที่เบญจของคงตัวอยู่อย่าง ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดอนิจกาล.

ตู่ข้ามีมโนรถอันแน่วแน่ต่อความสุขอันมิรู้จักเสื่อม
ถอย, ต่อขุมทรัพย์อันมิรู้เสื่อมสิ้น, และต่อสภาพอันไม่มีการ
ตั้งต้น และไม่มีการสิ้นสุด.

เหตุนี้ ตู่ข้าจึงได้เลิกร้างความหวังอันเป็นวิสัยโลก
เสียทุก ๆ ประการ, แล้วหลีกเร้นอยู่ ณ ท้องถ้ำ และภูผา

อันปราศจากเสียงแห่งมนุษย์ผู้สัญจรไปมา เพื่อมีชีวิตอยู่อย่าง
วิเวกและขอมานเขาเสียงชีวิต.

คุณข้าได้มอบคนให้แก่อสิ่งซึ่งปรารถนาตั้งกล่าวมาแล้วนี้
แต่สิ่งเดียวเท่านั้น ; โดยที่มึ้ความเห็นว่ มันเป็นสาระ
อันเดียวแท้จริง ที่ชีวิตนี้ควรเข้าถึงเสียก่อนแต่ที่จะแตกดับ
ทำลายไป”.

พระสัทธัตถะ จึงตรัสตามโดยทันทีว่

“ท่านย่อมหมาความว่สุขสงบเป็นสิ่งที่
ที่คนเราจะสามารถลุถึงได้ ในท่ามกลางโลกอัน
ปราศจากการหยุดพัก และก่อนแต่ความตายจะมา
ถึงน้เจียวหรือ ? ขอให้เป็นดังคำของท่านเถิด!

ข้าพเจ้าได้รับการกระทบกระเทือนใจอย่าง
หนัก ซึ่งเกิดมาจากการมองเห็นความไร้สาระแห่ง
โลกียารมณ่ทั้งมวล เพราะมันทำให้ข้าพเจ้าสลตสังเวช
และรู้สึกอึดหนาระอาใจต่อคามารมณ่ทั้งปวง. ทุกสิ่ง
ทุกอย่างล้วนแต่พากันมากลุ่มรวมที่ดวงใจของข้าพเจ้า
และสิ่งที่เรียกว่าชีวิตนั้นแหละได้กลายเป็นภาวะอัน
แสนสुकที่จะทานทนได้ ไปเสียเองแล้ว.”

พระสมณะในมโนภาพ ไล่ตอบว่า

“ที่ใดมีความร้อน ที่นั้นย่อมอาจจะมีความเย็น.
 สู้เจ้าจุกูเถิด, แม้ว่าปวงสัตว์จะกำลังตกอยู่ภายใต้อำนาจการ
 ย่ำยีบีบบั่นของความทุกข์ แต่สัตว์เหล่านั้นก็ยังคงกำลังประกอบ
 คนพัวพันอยู่ด้วยรสชาติแห่งความเพลิดเพลิด เป็นคู่กัน
 ไปได้.

ที่ตรงมูลรากของความชั่วนั้นเอง ย่อมจะส่อให้เรา
 เห็นอยู่เสมอว่า ความดีก็เป็นสิ่งที่จะปรากฏขึ้นมาได้
 คู่กัน, เพราะว่าทั้งสองสิ่งนี้เกี่ยวเนื่องกันอยู่อย่างใกล้ชิด
 เช่นเดียวกับดวงไฟกับความดับของตัวมันเองซึ่งแฝงอยู่ในตัว
 มันนั้นเสร็จ ฉันทโลกฉันทัน.

ฉะนั้น ที่ใดมีผู้มองเห็นความทุกข์ทรมานมาก ที่นั้น
 ย่อมจะพบความสงบสุขได้มาก ทัดเทียมกัน, ถ้าหากว่า
 คนเราเพียงแต่จะเบิกตาของตัวเองขึ้น เพื่อค้นหามันเท่านั้น.

แท้จริงในเรื่องนี้มันเหมือนกับมนุษย์ผู้กำลังถูกไฟ
 ไหม้อยู่ที่ศีรษะ เขาควรจะรีบแสวงหาสระน้ำใหญ่อันปกคลุม
 ไปด้วยกอบัว ซึ่งเป็นสระที่อยู่ใกล้ที่สุดเสียโดยเร็ว.

ทำนองเดียวกันโดยแท้ สู่ท่านควรแสวงหาสระน้ำ
อันกว้างใหญ่ อันมีรู้จักตาย อันมีพร้อมอยู่ทุกเมื่อ, กล่าวคือ
นิพพาน, เพื่อรอดตัวท่านให้เยือกเย็นและผ่องแผ้วจากรากิ
แห่งบาปอันเผาผลาญเสียโดยเร็วเถิด.

ถ้าไม่มีใครไปหาสระ และไม่มีการได้อาบรดให้
เยือกเย็น มันก็ไม่ใช่ความผิดของสระเลย, เช่นเดียวกับที่
หนทางนั้นมีอยู่ อันเป็นทางที่จะนำบุคคลผู้ถูกข้อมติคอยู่
ด้วยบาป ให้หลุดถึงความหลุดพ้น กล่าวคือ นิพพาน ได้, ถ้า
ทางนั้น ไม่มีใครเดิน มันก็ทำให้เป็นความผิดของหนทางไม่
แต่มันเป็นความผิดอันใหญ่หลวงของบุคคลผู้ไม่เดินเองต่าง
หาก. หรือเมื่อคนบางคนกำลังรับความทรมานอยู่ด้วยโรค
อันร้ายกาจบางอย่าง ทั้งหมอกก็มีอยู่ในที่นั้น แต่คนเจ็บนั้น
มิได้พยายามทำตนให้ได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือของ
หมอ, นั่นก็ทำให้เป็นความผิดของมนุษย์ผู้เป็นหมอไม่,

โดยทำนองเดียวกันนี้ เมื่อมนุษย์กำลังทนทุกข์
ทรมานอยู่ด้วยโรคแห่งการประกอบอกุศลกรรมอันมิใช่เป็น
ความฉลาดแล้ว ก็ยังไม่แสวงหาภักคฤเทศก์ทางฝ่ายจิต เพื่อ
เป็นผู้ชี้ทางให้ถึงการตรัสรู้, และนั่นก็ทำให้เป็นความผิด

ของมัจจุเรศกซึ่งมีความสามารถเป็นผู้นำในวัดแห่งการถอน
 ตน ให้อุดพ้นจากกรรม อันเป็นบาปไม่. ถ้าหากว่าสุท่าน
 พิจารณาเห็นช่องทางอันจะหลุดรอดไปได้โดยวิธีอย่างหนึ่ง
 อย่างใดแล้ว แต่มาเพิกเฉยเสียหรือมัวพันพัวอยู่ในสิ่งหนึ่ง
 สิ่งใด นั้นมีแต่จะทำให้สุท่านต้องได้รับความทุกข์ทรมานยิ่ง
 ขึ้นไปกว่าแต่ก่อนอย่างเทียบเท่านั้น.”

โดยมิได้ไหวกายกระตุกกระตักแม้แต่น้อย เจ้าชาย
 ทรงนั่งฟังถ้อยคำอันประเสริฐยิ่งของผู้มาเยือน และได้ตรัส
 ขึ้นด้วยความเคารพว่า

“ข้าแต่พระสมณะ, ท่านนำข่าวดีอย่างเอก
 มาสู่ข้าพเจ้า, เพราะว่าเป็นบัดนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกถึงความ
 เยือกเย็นได้เกิดขึ้นในดวงจิต โดยที่ได้ทราบถึงความ
 ปรารถนาแห่งใจของข้าพเจ้ามีทางลุดถึงผลสำเร็จโดย
 แน่แท้.

พระบิดาของข้าพเจ้าทรงแนะนำให้ข้าพเจ้า
 ครอบครองราชบัลลังก์ สำเร็จบันเทิงชีพ และรับ
 ภาระแทนท่านในทางฝ่ายโลกียกรรมนี้ โดยประการที่

มันอาจเกิดเกียรติศักดิ์เกียรติคุณแก่ข้าพเจ้า แก่วงศ์ญาติของข้าพเจ้า และแก่บ้านเมืองของเรา.

พระบิดาทรงบอกกล่าวแก่ข้าพเจ้าว่า ข้าพเจ้ายังหนุ่มนัก ซึ่งกำลังแห่งชีพจรของข้าพเจ้ายังต้นกล้าเกินไปกว่าที่จะครองชีพอย่างสงบเย็น เยี่ยงท่านผู้เป็นมุนีทั้งหลายได้.

ข้าพเจ้าได้รับการผูกมัดขัดขวางโดยทุกๆ ทางจากบุคคลผู้หวังแต่จะน้อมนำข้าพเจ้าไปตามความประสงค์ของเขานั้นคือตามแนวแห่งความเกลือกกลัวยู่กับโลกียารมณ์ ซึ่งข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นความหลงไหลอย่างล้นพ้น.

ข้าพเจ้ามิได้เพิกเฉยต่อการลากเส้นตัวเองจากกองเพลิงที่ข้าพเจ้ากำลังมองเห็น แต่ข้าพเจ้ามีความห่วงใยในบรรดาบุคคล ซึ่งมีความรักอันเยื่อใยในข้าพเจ้าดุจเดียวกัน และข้าพเจ้ากำลังพยายามเอาชนะความผูกพันอันนี้อยู่."

ภาพแห่งพระสมณะอันนำเคารพ ซึ่งยังคงยืนตระหง่านอยู่ตรงพระพักตร์ของเจ้าชาย ได้แสดงอาการส่าย

ศีระชะอยู่ไปมา เพราะความไม่เห็นพ้องด้วยในข้อแนะของ
พระบิดา และในความอ่อนแอบางประการของพระองค์.
พระสมณะผู้มีแววแห่งความเป็นปราชญ์ ผู้ซึ่งไปด้วยความ
กรุณา ได้กล่าวตอบสืบไปว่า

“สุเจ้าควรจะทราบไว้ว่า สำหรับการเสาะแสวงหา
ธรรมอันเป็นไปเพื่อความหลุดพ้นย่อมไม่เกี่ยวกับวัยของร่าง-
กาย. ในการประพาศธรรมนี้ ไม่มีฤกษ์ยามซึ่งนับกันว่า
เป็นฤกษ์ร้าย คือทำลงไปแล้วนำมาซึ่งความวิบัติหรือไร้ผล
อันตนจำนงหวัง

ข้อที่ท่านยังหนุ่มอยู่โดยวัยนั้น ย่อมไม่หมายความว่า
สุท่านจะต้องยังหนุ่มอยู่ โดยความรู้สึกและความเฉลียวฉลาด
ของปัญญาด้วย. ผู้ที่รู้สึกว่าคุณกำลังรับทุกข์ถูกบีบคั้นอยู่
โดยภพในวัยหนุ่มเช่นนั้น ย่อมแสดงอยู่แล้วว่า ความรู้สึก
ของเขามิได้ยังหนุ่มอยู่

เช่นเดียวกับความรู้สึกของชายหนุ่มทั้งหลาย ผู้กำลัง
หลงใหลเปลือกเปลีนอยู่ในสังสารวัฏ. ถ้าหากว่าความเข้มแข็ง
ของท่านมีมากเท่า ๆ กับความรู้สึกของท่านแล้ว ความอาลัย
ห่วงใยในคนรักท่าน ย่อมไม่เป็นเครื่องผูกพันท่านแต่อย่าง

ใด เพราะว่าความรอดพ้นของท่าน ย่อมหมายถึงความ
รอดพ้นของชนทั้งหลายเหล่านั้น อันเป็นที่รักของท่านด้วย”

บิตอันซาบซ่านได้เกิดขึ้น และแผ่ไปทั่วทั้หัว
ดวงใจของพระโพธิสัตว์, ซึ่งได้ทำให้พระองค์ทรงเปล่ง
พระวาจา อันแสดงความตกลงพระทัยอย่างเด็ดขาดออกมา
โดยเจตนาอันแน่วแน่

“บัดนี้เวลาแห่งการแสวงหาโมกขธรรมได้มาถึง
แล้วโดยแท้จริง. บัดนี้มันถึงเวลาที่ตัวเราจะสลัดบ่วงอัน
ผูกพันและขัดขวางเราไว้ จากการลี้ภัยธรรมทรศานาคตริย
ภาพอันสมบูรณ์. และบัดนี้มันเป็นเวลาที่จะต้องท่องเที่ยว
ไปในความโดดเดี่ยว ครองชีพอย่างผู้ประพฤติกึ่งเพื่อเสาะ
แสวงหาทางแห่งความรอดพ้น โดยแน่แท้.”

พระสมณภาพผู้มาเยือน ได้นั่งฟังคำตกลงใจอัน
เด็ดขาดของพระโพธิสัตว์ด้วยความรู้สึกอันสอคล้อง และ
อนุโมทนาด้วย ถ้วนทุกประการ. สมณทูตแห่งสวรรค์ได้
กล่าวสืบไปว่า

“แน่นอนทีเดียว, บัดนี้มันเป็นเวลาแห่งการแสวงหา
ธรรม เครื่องรังับทุกข์โดยสิ้นเชิง ออกเกิด สิทธิฤตะ!

จงกระทำความปรารถนาแห่งจิตของท่านให้ลุถึงผลอันเต็ม-
เปี่ยมปานดังที่ท่านจำนงหวัง. เพราะว่า ท่านเป็นโพธิสัตว์
คือผู้ทรงธรรมชาติใดเลอเลิศออกไวกวៃเพื่อความ^๗เป็นพระพุทธเจ้า
ผู้ดับทุกข์ของตนเองและสัตว์โลกทั้งมวล. บัดนี้ ท่านได้
ผ่านขั้นมาจนถึงขีดสุด อันพร้อมแล้วที่ท่านจะปลุกโลกให้ตื่น
จากความหลับด้วยอำนาจแห่งวิชา.

สุท่านเป็นองค์ตถาคต คือ บุคคลอันเต็มเปี่ยมแล้ว
ด้วยความเต็มเปี่ยมแห่งมนุษยภาพ ซึ่งท่านจะสามารถ
ประกอบกรรมวิชัยธรรมอันประเสริฐให้เต็มเปี่ยมได้ใน
บัดนี้.

ท่านเป็นองค์กัณเฑาะ คือ ผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยความ
สุขอันประเสริฐ ซึ่งเป็นพรแห่งโลกุตตรสภาพ.

สุท่านเป็นองค์โลกนาถ คือ บุคคลผู้เต็มเปี่ยม
ด้วยกำลัง ในอันที่จะรอดอนสรรพสัตว์จากปวงทุกข์ และ
คุ้มครองบรรดาสัตว์ที่ยังหย่อนด้วยเวเนยสภาพไว้ในภาวะที่
ปลอดภัย จนกว่าจะถึงเวลาอันแกว่งของสัตว์นั้น ๆ.

ทั้งนี้ เพราะสุท่านเป็นผู้ที่ถูกรวมชาติเรียกร้อง
ขึ้นมา เพื่อเป็นผู้ไถ่ถอนบาปของสัตว์โลก ด้วยการพลีและ

เสียสละอันใหญ่หลวงของตนจากโลกียสุข เพื่อประโยชน์แก่
การค้นหาทางรอดพ้น มาแสดงแก่สัตว์นิกร. ถึงแม้ว่า
จะมีอธิษฐานบาตตกลงบนเศียรเกล้าของท่าน เพราะเหตุแห่ง
การเสียสละของท่าน ก็จงอย่ายอมตนให้แก่ความสำคัญผิด
ซึ่งล่อลวงมนุษย์เราให้เขวออกนอกทางแห่งโมกขธรรม.

ถ้าท่านไม่แว่ววักเสียจากทางอันตรงแน่วนี้แล้ว ท่าน
จักต้องเป็นพุทธะโดยแน่นอน ตูจดวงอาทิตย์อันเดินตรงตาม
จักรราศีของมันทุก ๆ ฤดูกาลไม่แปรผันเป็นอย่างอื่น ฉันทิ
ก็ฉันทิ.

สูท่านจงต่อสู้ด้วยความพากเพียรในการเสาะแสวง
จนกว่าจะลุถึงผลอันเป็นรางวัล. คำอำนวยการของทวยเทพ
ของปวงอริยชนผู้ประเสริฐ และของปวงปราชญ์ผู้แสวงหา
แสงสว่าง ย่อมอยู่ ณ เบื้องบนของท่านแล้ว. ดวงไฟแห่ง
สวรรค์กล่าวคือปรีชาญาณอันคมกล้า จะส่องนำทางเพื่อให้
เท้าของท่านก้าวเดินไปอย่างถูกต้องทุก ๆ ก้าว.

ท่านจะเป็นพระพุทธเจ้าผู้คุ้มครองโลก ด้วยการ
ปลุกโลกให้ตื่นจากหลับ.

ขอท่านจงเห็นแก่มนุษยชาติ โดยการช่วยให้รอดพ้นจากการที่จะต้องสูญเสียไปซึ่งความสุขอันเขาควรจะได้ในวันหน้าเถิด. สานติสุขของประชาสัตว์ในสากลโลก ย่อมขึ้นรวมอยู่ในความสุขอันแท้จริงของสุของท่านผู้เดียว.”

“จงออกเดิน สิทธัตถะ!”

เมื่อได้กล่าวดังนั้นแล้ว ภพแห่งทศสววรรค์ ซึ่งเอากำเนิดมาจากบุญญาบารมีของพระองค์ในอดีตชาติก็หายวับไป, คงทิ้งไว้แต่ปีติอันเบี่ยมล้น อยู่ในดวงใจของพระโพธิสัตว์. พระองค์จึงตรัสกับพระองค์เองว่า

“เราถูกปลุกให้ตื่นแล้วเพื่อการลุถึงสังฆธรรม, และเราถูกปลอบให้ตกลงใจอย่างแน่วแน่แล้ว เพื่อกระทำให้เจตนาของเราลุถึงผลอันไพบูลย์.

เราจักสลัดเสียให้สิ้นเชิงทุก ๆ บ่วง ซึ่งหน่วงน้อมเราไปในแนวแห่งโลกียวิสัย, และเราจะผละออกจากเหี่ยวเรื้อนในคิณนี้อย่างแน่แท้.

ถ้อยคำของท่านผู้รู้ทั้งหลายย่อมเป็นสิ่งที่ถูกต้องและแน่นอนจนคู่เกี่ยวกับการตกของก้อนศิลา

ที่ถูกซัดขึ้นไปในอากาศ, คุกคามตายของสัตว์ผู้ม
อันตายเป็นสภาพ, และคุกคาม^{ขึ้น}ของดวงอาทิตย์
ในอรุณสมัย, ฉันทาก็ฉันทัน, เราจักประสบความ
รอดพ้นเป็นแน่แท้.”

บ่วงชีวิต

เจ้าชายได้เสด็จกลับไปยังห้องบรรทมของพระชายา
เพื่อทอดพระเนตรอย่างผาดๆ ที่ดวงหน้าของคนทั้งสอง ผู้
ซึ่งพระองค์ทรงรักอย่างดุจดั่งแก้วมณีสารสิ่งใดในพื้นพิภพ
เพื่อเป็นการลาจากไปทั้งหลับ.

ณ ที่นั้น พระสิทธัตถะได้ประทับยืนเพ่งจ้องดู
พระชายาผู้เลอโฉม และพระโอรสอันเป็นยอดเสน่หาของ
พระองค์ ด้วยดวงพระทัยอันห่อเหี่ยว.

พระองค์ทรงพระประสงค์ที่จะโอบอุ้มพระโอรสอัน
แสนรักไว้ในวงพระหัตถ์อีกครั้งหนึ่ง และจุมพิตด้วยการ
จุมพิตแห่งการลาพรากเป็นครั้งสุดท้าย. แต่พระกุมารประทม
อยู่ภายในวงแขนแห่งมารดา ซึ่งพระองค์มิสามารถจะทรงยก

ขึ้นมาได้ โดยไม่ทำให้คนทั้งสองตื่นขึ้น และเป็นภัยแก่มหา-
ภิเษกกรรมอันสูงสุดของพระองค์.

เมื่อเจ้าชายทรงจับพระเนตรหนึ่งอยู่ดังนี้ ความทรमान
ใจในการจำพรากรได้พลันเกิดขึ้นครอบงำพระองค์อย่างแรงกล้า
พันประมาณ.

แม้ว่าพระหฤทัยของพระองค์จะแน่นหนัก ถึงกับ
ไม่มีสิ่งใดที่สามารถกระทบกระทั่งความอธิษฐานจิตตกลง
พระทัยของพระองค์ ให้เปลี่ยนแปลงไปได้ก็ตาม แม้กระนั้น
หน้าพระเนตรก็ได้ร่วงพรูลงอย่างง่ายดาย.

มันเป็นการสุกวิสัย ซึ่งพระองค์ผู้ยังเป็นเพียง
พุทธชาดก จะทรงออกถื่นหรือกั้นปิดต่อธารแห่งอัศจรรย์ใน
ครั้งนี้ได้. ห้วงแห่งความนึกของพระองค์ได้ว่าวุ่นคุงเลื่อน-
ลอยไปในความผันชั่วขณะหนึ่ง และในที่สุดก็ทรงสามารถ
รวบรวมสติสัมปชัญญะให้ฟื้นคืนมาได้จุติ.

พระองค์ทรงรำพึงในคนทั้งสองผู้กำลังหลับอยู่ตรง
หน้า กับพระองค์เองว่า

เธอย่อมจะรู้อยู่แก่ใจ... หลายเวลามาแล้ว
ว่าอย่างไรเสีย... ฉันก็จะต้องลาจากเธอไป
มิวันใดก็วันหนึ่ง...

วิญญาณของฉัน ต้องโศกสลด
ก็เพื่อประโยชน์แก่วิญญาณของเธอ
และของสัตว์โลกอื่น ๆ... ในสากล
รวมทั้งที่ฉันยังไม่เคยรู้จัก
และมีมากเป็นพันประมาณ

จงดูเถิด....

ฉันยินดีรับความทุกข์ทรมาน

เพื่อความทุกข์.... อันมิใช่ทุกข์ของฉัน

มากกว่าของฉันเอง.... เช่นนี้

ย่อมเป็นการแสดงว่า...

ฉันมีความรักผู้อื่น... มากเพียงใด

ชีวิตทุกรูปทุกนาม

ล้วนแต่เป็นที่รักของฉัน

และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ดวงวิญญาณของเธอ

ย่อมแนบสนิท . . . อยู่กับความรักของฉัน

เธอเป็นมารดาของลูกน้อย . . . ของเรา

ซึ่งกายของเธอ . . . ได้ร่วมกับกายของฉัน

เพื่อความหวังในลูกน้อย . . .

อันเป็นที่รัก

แม้ว่าวิญญาณของฉัน

จะเร่ร่อนไปทั่วพื้นพิภพ

เบียดไปด้วยความเมตตาในสรรพสัตว์

แต่ . . . ในที่สุด มันก็เวียนวากกลับมาสู่เธอ . . .

คู่เคียงกับนกพิราบ . . . ซึ่งบินไปในท้องฟ้า

สู่ดินแดนอันกว้างใหญ่แล้ว . . .

ก็รีบบินปรอกลับมาสู่รัง . . . และลูกอ่อนของมัน

พร้อมด้วยเหยื่อมาฝากลูกน้อย ๆ

พ่อนกย่อมจากไป

เพื่อประโยชน์แก่นางนก

และลูกน้อยของมันเอง

ในเวลากลับ

เช่นเดียว....

ฉัน... ผู้จะจากเธอไป
 เพื่อเขี่ยค้นหาเหยื่อในทุ่งกว้าง
 กล่าวคือ... ความวิเวก... จากโลกียารมณีย์
 ของเหล่ามนุษย์ ผู้เปรี๊ยะปราชญ์
 ครั้นได้เหยื่อ แห่งความจำเริญสุข
 อันมีรู้จักเปลี่ยนแปลงแล้ว
 ฉันจักนำมาเพื่อ... มาบ่อนเธอ...
 อันเป็นที่รักยิ่งของฉัน

เธอเคยกล่าวด้วยความรักว่า...

ความพลัดพรากจากฉัน

ย่อมเป็นการร้ายแรง

ยิ่งไปกว่าความตายของตัวเธอเอง

แม้ว่าฉันจะจากเธอไป

เพื่อประโยชน์แก่เธอและสรรพสัตว์

เธอ... ที่รักของฉัน

พระบิดาของฉัน

ไม่สามารถจะหยั่งทราบ

ความรักอัน^๕...

คือความรักซึ่งมีคุณภาพ... และปริมาณ

มากกว่าความรักที่จะทำให้ฉันยังคงอยู่...

ตามความประสงค์ของเธอ

ความรักอันสงประเสริฐยิ่งนั้น...

คือความรักที่สามารถเสียสละ

และเข้มแข็งพอ... ที่จะจากไป

ค้นหาเหยื่อ...

เพื่อชีวิตอันไม่รู้จักตายดังกล่าวแล้ว

ในเรื่องนี้....

ย่อมเปรียบเทียบกันได้กับบุรุษ

ผู้ตกลงไปเวียนวาย...

อยู่ในห้องทะเลหลวงอันอ้างว้าง

พร้อมทั้งครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง

อยู่วันแล้ววันอีก

ซึ่งนับวันแต่จะใกล้ความตาย... เข้าทุกขณะ

เมื่อทางที่บุรุษนั้นจะผลจากครอบครัว
 ไปเสาะแสวงหาฟุ้งแฟ
 อันจะนำไปสู่ฝั่งบก
 พันจากมฤตยูแห่งมหาสมุทรได้มีอยู่

ความรัก... ซึ่งสูงกว่า และเข้มแข็งกว่า
 ย่อมบังคับหรือเรียกร้อง
 ให้เขารับผลไปจัดหาในทันที

แทนความรักอันอ่อนแอ
 ที่จะทำให้ตกจมอยู่ในสงสารสาคร... ด้วยกัน
 มิรู้สร้าง...

ฉันเคยรักเธอ...
 และยังคงรักอยู่เสมอ

ฉะนั้น...

สิ่งใดที่ฉันเสาะแสวงหาเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น
 นอกไปจากตัวฉันแล้ว...
 สิ่งนั้นต้องเป็นไปเพื่อเธอ
 มากกว่าผู้อื่น... และก่อนใครอื่น

ซึ่งซ่อน^๕ซ่อน^๕ยอมแสดงว่า
 ฉันยอมรับรู้ในความรักของเธอ
 ซึ่งมีอยู่ในฉัน
 มากกว่าในตัวเธอเอง
 ประชาสัตว์ในสากลโลก
 จะได้ประสบความดีสุข... ก็เพราะ
 ความยอมทนทรมาณของเรา
 คือเธอ... และฉัน

มันเป็นความทรมาณ
 ซึ่งมีความรักของเราทั้งสอง
 เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงไว้
 จนกว่า... ฉันจะกลับมาหาเธอ
 พร้อมด้วย... อมฤตธรรม
 ซึ่งฉันจะนำมาฝาก

ฉะนั้น...

เธอจงยินดี รับเอาความทรมาณ
 อันเป็นพรของความรักที่บริสุทธิ์
 และใหญ่หลวง
 ทั้งคุณภาพและปริมาณ

แทนความรุนแรง เพราะมันอยู่เป็นเพื่อน
ซ่งที่แท้... ก็เป็นเพียง

ความอ่อนแอของความรัก

ชนิดที่ในตัวเองมีแต่ความอ่อนแอเท่านั้น

เธอจึงฟังเสียงของความรัก... ของฉัน

เพื่อเธอจะได้รู้ความจริง...

ภายในดวงวิญญาณของฉัน

อันเป็นสิ่งซ่งผู้อื่นเขาไม่สามารถจะรู้

เพราะ...

ฉันรักเธอ... มากกว่าสิ่งใด ๆ

ซ่งตามธรรมดา

ฉันก็รักเธออยู่แล้วอย่างสุดซ่ง.

เจ้าชายได้ยอแย่งเอาพระองค์เอง หลุดออกมาจาก
ห่วงแห่งความรักได้ด้วยประการฉะนี้.

พระองค์ทรงข่มความรู้สึกไว้ได้ในอำนาจด้วยน้ำใจ
แห่งลูกผู้ชาย แต่ก็มิสามารถหักห้ามความจำอันตรึงจิต อันมัก

จะทำให้พระองค์ทรงอ่อนแอไปในบางขณะ. อันอานุภาพ
ของความรักรัสนั้น เป็นสิ่งที่ผูกมัดดวงใจยิ่งไปกว่าโซ่ตรวนตาม
ธรรมดา เพราะเหตุว่าผู้ถูกผูกไม่อาจรู้สึกหรือค้นพบว่ามัน
ผูกอยู่ ณ ที่ใด ซึ่งเป็นการยากยิ่งในการที่จะแก้เงื่อนปมของ
การผูกให้หลุดลอนออกไปได้.

โซ่ตรวนตามธรรมดานั้น มิตรสหายสามารถที่จะช่วย
รื้อถอนหักทำลายให้แก่มิตรผู้เป็นที่รัก แต่โซ่ตรวนในฝ่าย
จิตอันเป็นภายในและมีแสดงที่ผูกให้ปรากฏนี้ ย่อมต้องอาศัย
ความเด็ดขาดของตนเองเป็นการรวบรัดในเบื้องต้นและอาศัย
ปัญญาอันคมกริบในขั้นปลาย เพื่อการสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่ง
ความรักอันเข้มแข็งกว่า สูงกว่าและลึกซึ้งกว่า ตามนัยอัน
พระโพธิสัตว์เจ้าทรงพิจารณาเห็น.

ในที่สุดก็สามารถอาศัยความรักอันใหม่นี้เป็นเครื่อง
ส่งเสริมน้ำใจ ให้ปลื้มคนออกไปบำเพ็ญสรวัดตประโยชน์
อันใหญ่ยิ่งได้ด้วยความเบิกบานบันเทิงและภาคภูมิใจยิ่งกว่า
จะยังคงอ่อนแออยู่ในความรักแห่งวิสัยโลก.

พระมหาบุรุษเจ้าได้ทรงถอนพระองค์หลุดออกมาได้
ด้วยพระปรีชาชาญฉลาดและการเสียสละอันเข้มแข็งประกอบ

กัน ซึ่งจัดว่าเป็นทิฏฐฐานุคติอันประเสริฐ สำหรับบรรดาผู้ที่
ที่ตกอยู่ในห่วงแห่งความรักทุกผู้ทุกนาม.

พระเกียรติคุณอัน ย่อมเป็นผลสำเร็จมา
ถึงชาวเราในบัดนี้ และอนุชนของชาวเราทั้งหลาย
อันจะมาในอนาคตภาค.

ความรักอันยิ่งใหญ่เหนือความรักในพระชายา และ
โอรสของพระองค์ในสมัยนั้น ได้ส่องแสงกระจายออกตลอด
ไตรภพและตรีกาล แตกต่างกับแสงแห่งความรักอันมีในวง
จำกัดเพียงไม่กี่คนและชั่วสมัย, เหลือที่จะคำนวณได้ว่าผิดกัน
ก็ร้อยก็พันส่วน. ความเป็นอิสระเหนือความรัก ได้กระทำ
ให้เจ้าชายประสพผลอันใหญ่หลวงไปเป็นลำดับ ๆ จุจขุนเขา
หิมาลัยเพียงเทือกเดียวก็เป็นทีกำเนิดแห่งแม่น้ำใหญ่น้อย
ทั้งหลายนับด้วยร้อยด้วยพัน ฉะนั้นก็ฉนั้น.

พระสิทธิ์ตะประทับหยุดอยู่ชั่วขณะหนึ่ง ด้วย
ความเบิกบานและโล่งพระทัย จุจเดียวกับเมื่อความหม่นหมอง
นานัปการได้หลุดถอนเกลี้ยงเกลามาจากดวงจิตแล้ว บุคคล
ผู้เป็นเจ้าของก็จะพึงปลื้มปลาบ และชุ่มชื้นอย่างน่าพึงพิศวง
ในรสอันใหม่นี้.

พระองค์ทรงรำพึงสืบไปด้วยพระทัยอันรำเริงปาน
สัตว์เลี้ยงเมื่อยามเจ้าของปล่อยออกจากคอกที่คุ่มขัง, ๓๓
ประหนึ่งว่าความหวังของพระองค์ได้ลุถึงผลที่มุ่งหมายแล้ว
ทุก ๆ ประการ. ทุกสิ่ง ๆ ที่ทรงรำพึงล้วนแต่ปรุโปร่ง และ
คล่องแคล่วไม่ข้องขัด เลื่อนลอยไปโดยเร็วคฤพญานก
อันมากไปด้วยกำลังสามรถที่จะถลาร่อนไปมาได้ทั่วทิศในกลาง
ทิวอยู่อย่างสนุกสนาน.

ณ ท่ามกลางราตรีอันเงียบสงัดในบัดนี้ ๓๔
เทพเจ้าในเบื้องบนเท่านั้น ที่กำลังจ้องมองดูพระองค์อยู่อย่าง
ชะมัดเข้มข้นด้วยจักขุ กล่าวคือดารอันใหญ่น้อยในนภากาศ
ทุกดวงทยอแสงสีนวลปานประหนึ่งว่ากำลังรำเริง เพราะมีหวัง
ในข้อที่ว่า พระมหาบุรุษจักทรงออกมหาภิเนษกรรมณ์ เพื่อลุ
ถึงความเป็นพระพุทธเจ้าผู้เป็นนาถะของโลกโดยแน่แท้.

“เราจักไปในบัดนี้” พระองค์ทรงรำพึงสืบไป

“เรายินดีจะเลือกเอาทางแห่งการจาริกไปอย่างโดด
เดี่ยวปราศจากมงกุฎอันเป็นที่เกรงขามของปวงสัตว์ เพื่อ
ต้อนรับเรา. เพราะการไปนี้ก็เพื่อสู่ความปราศจากบ้านเรือน

ที่อาศัย แทนการไปเพื่อเลือกและเหล็กของผู้ยกออกปราบ
ปราชญ์เอาอาณาจักรอันอื่นมาเป็นของตน เพื่อความยกตัวขึ้น
สู่ความเป็นจักรพรรดิราช.

เราไม่ต้องการมงกุฏ. เราไม่ยอมรับอาณาจักรใดๆ
ซึ่งขอร้องให้ปกครองด้วยคมดาบ. แต่เราจะขยาย
อาณาจักรของเราออกไปด้วยแสงสว่างแห่งธรรม. พร
และเมตตา.

รถของเราต้องไม่หมุนไปด้วยล้อซึ่งเปื้อนเลือด ซึ่ง
จะจารึกนามของเราไว้ให้ติดแน่นอยู่ตลอดทางที่มันผ่าน
ไป ตามเข็ญอย่างแห่งจักรพรรดิ ซึ่งชาวโลกเขานิยมกัน.

ทางที่เราผ่านไป จักเป็นทางที่ถูกล้อมด้วยสันติ
รสอันแยกเย็น เพราะมันถูกเหยียบย่ำด้วยเทออันบริสุทธ
ของเรา

ผู้บรรลุที่พบดิน อันได้สัมผัสกับเราเมื่อยามนอน
จะเป็นรอยจารึกแห่งความสันโดษอันประเสริฐ ซึ่งสัตว์ผู้
มีปัญญาจะอ่านออกได้เองในภายหลัง.

เราจักแสวงหา^๗ หนอ^๕ หาย^๕ จากที่^๕ เขา^๕ ทาง^๕ เพื่อ^๕ ปก^๕ ปิด^๕
กายตามแบบของอนาคาริกบุคคล ผู้ทรงชีพอยู่ด้วยอาหารที่

คนใจบุญเขาทำทานให้ และถือเอาชอกผาทหรือทองคำและ
 รมเงาของไพร่พฤษดิ์เป็นที่พำนักกาย เพราะว่าเสียงอันน่า
 อนาถของปวงสัตว์ผู้หลงมอยู่อย่างไรที่ฟัง ได้ปลุกเร้า
 ความเมตตาให้ลูกโพล่งขึ้นภายในดวงวิญญาณของเราอย่าง
 สูง ยิ่งกว่าที่จะเมตตาต่อตัวเราเองได้.

โลกอันแร้นแค้น อยู่ด้วยความเผาเลนของกิเลส
 ช่งสัตว์พากันบูชาโดยใช้ชีวิตของตนทั้งสนเบนต้นทุนอยู่น
 ย่อมมณาหนักอันเพียงพอแล้ว ที่เราจะสละทุกๆ อย่างที่
 เป็นความสำเร็จช่งของเราออกไปไว้ ช่งจะทำให้เราได้ช่อ
 ว่าเราสละตัวเราเองเพื่อโลก ในเมื่อไม่มีพระเป็นเจ้าองค์
 ไตเลย ที่สามารถช่วยโลกอันน่าอนาถน."

ท่านสาธุชนคนใด สังเกตเห็นบ้างไหม, พระเจ้า
 องค์ไต่เล่าที่ย่อมเสียสละความสุขของท่านเอง พยายามค้นร
 ท่อสูเพื่อศานติสุขของประชาสัตว์ผู้เการพลัการะต่อท่าน.

เมื่อเขาเหล่านั้นพากัน สวดสรรเสริญวิงวอนเช่น
 สรวงด้วยโภชนาหารประกอบด้วยรสอันเลิศ บุชายัญอยู่ด้วย
 เนื้อและเลือดของสัตว์ที่รู้จักรัก และกลัวเช่นเดียวกับพระ
 เป็นเจ้าเอง

สร้างเทวาลัยอันงดงามวิจิตรเป็นที่สำนักและบำรุง
บำเรอนักบวชผู้เป็นเจ้าของที่หรือตัวแทนของพระองค์อยู่
อย่างที่ความสวามิภักดิ์ จะบังคับให้กระทำไปเพียงไร.

แม้กระนั้นก็จงดูเถิด, คนที่กำลังทนทุกข์ทรมาน
ควรช่วยเหลืออย่างยิ่ง ก็หาได้รับการช่วยคุ้มครองจากท่าน
ไม่. ทุกคนยังหลงใหลอยู่ในขณะที่ทำการบูชาอย่างใหญ่
หลวง มิได้สำนึกในวิธีที่จะเอาชนะต่อความตายอันบิน
โฉบไปมาอยู่รอบ ๆ คน. ไม่มีใครเคยคิดว่า แม้จะมีการบูชา
ด้วยการใช้ชีวิตของเพื่อนสัตว์ด้วยกันเป็นการลงทุน
อัน ก็ยังคงมีความทุกข์ทรมานอยู่ในโลกนี้เท่ากันโดยไม่
มีลดหย่อนเลย.

ความทรมาณใจเพราะผิดหวังในความเป็นอยู่ของตน
ก็ดี เพราะสูญเสียจากของรักก็ดีเพราะความแก่ชราและ
ความไขว่คว้ากระวนกระวายก็ดี ของใครเคยหมดไปเพราะการ
สวดบทกลอนอันไพเราะ เพื่อกล่อมขับถวายแด่พระเป็นเจ้า
เหล่านั้นบ้าง.

सानุกิษย์ของพระเป็นเจ้าบางคนกระทำหน้าที่ของ
ตนกระทั่งแก่ชรา. ความคิดของเขาก็อิงมีคม่วงตามอายุ

อันยืดยาวและสลัวไป เหมือนกับดวงตาของเขา ซึ่งบัดนี้
 เต็มไปด้วยผ้าและเปียกแฉะ. เขายึดเอาแท่นบูชาเป็นที่
 ถ้ายบาปและเป็นที่พักพิงของเขา ไม่มีสถานที่ใดจะศักดิ์สิทธิ์
 และมีอนุภาพเท่าสถานที่นั้น.

แต่ จงดูเถิด! นั่นคือการยอมตัวเข้าไปอยู่ในกรง
 ขังอันใหม่อีกนั่นเอง. เขาขังตัวเองไว้ด้วยซีเหล็กแห่งความ
 เชื่ออันแน่นแฟ้นว่า ไม่มีทางอื่นใดที่คนเราจะหลุดรอดได้
 นอกจากจะผ่านไปทางแท่นบูชาเหล่านี้.

เมื่อเขายังไม่มอบตัวเองให้แก่เรือนจำแห่งนี้ เขา
 ยังมีอิสระที่จะคิดตามเหตุผล ว่า มรอนกต้องมียีนแก่ มมด
 กต้องมสวางแก่ มชวกต้องมด มทุกขกต้องมสุขแก่ ซึ่ง
 ล้วนแต่เป็นธรรมชาติของเหตุผลอย่างเดียวกัน ซึ่งทุกอย่าง
 มีเหตุและเป็นไปตามเหตุ เช่นเดียวกับชวานาที่หว่านพืช
 ไว้เช่นใด ย่อมจะได้เก็บเกี่ยวเช่นนั้น.

ในบัดนี้เขาไม่สามารถช่วยตัวเองอย่างเสรี หรือ
 แม้ที่สุกเพียงจะนึกเช่นนั้น; จะกระทำได้อีกเพียงแต่ในวงที่
 เชือกนั้นอยู่ว่า แล้วแต่จะทรงโปรด.

พระเป็นเจ้าใจโหดร้ายก็คัดเลือกและเนื้อหาของสัตว์ที่รู้
เจ็บปวดอยู่เสมอเช่นนั้น จะมีวิธีโปรดปรานแก่สานุศิษย์ของ
ตนอย่างอื่นนอกไปว่าการกระทำให้เป็นผู้ถูกกินถูกใช้ โดย
พระเป็นเจ้าเสมอไปอย่างไรก็ได้.

พระเป็นเจ้าสร้างสัตว์ทั้งหลายมาให้มีบาปและสัตว์
นั้น ๆ จะต้องถ่ายบาปที่คนอื่นสร้างให้ตนด้วยการพลีเลือก
เนื้อหรือชีวิตของตนเอง ซึ่งมันเป็นความยุติธรรมตามแบบ
ของพระเป็นเจ้า ผู้ซึ่งโลกถือกันว่าเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความยุติ
ธรรมอย่างสูงสุด.

ความเกิดความแก่ ความเจ็บและความตาย เป็น
พรของพระเป็นเจ้าผู้สร้างสรรพสัตว์ และพรข้อสุดท้ายอัน
สูงยิ่ง ก็คือกรงขังทั้งดงาม สำหรับขังดวงวิญญาณของตน
เองให้เวียนวนทะเลเหวตะยาน หวังเฉพาะอยู่ต่อสิ่งที่พระองค์
จะทรงโปรด, ในโลกนี้โลกหน้า โลกอื่น และโลกต่อไป
อันไม่รู้จักสิ้นสุด ซึ่งก็ยังคงมี ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อย่าง
เดียวกัน.

พระเป็นเจ้ายังคงหวังที่จะรับพลีด้วยเลือกและเนื้อ
ของปวงสัตว์ไม่มีวันสิ้นสุด เช่นเดียวกับความเวียนวน

อันไม่มีขอบเขตที่จำกัดของเรา, สัสสารวัฏฐของเรายืด
ยาวและพันพัวกันไปกับตัณหาของพระองค์ โดยไม่มีจุดที่
หมายของความรอดพ้น นอกจากสักว่าเป็นเพียงความหวัง.

พี่สาวหรือน้องสาวของเราคนใดบ้าง ที่สักการบูชา
พระองค์อย่างเยียม แล้วได้รับพรจากพระองค์ไม่ต้องได้รับความ
เจ็บปวดในยามคลอศบุตรซึ่งหล่อนถือว่าบุตรนั้นก็เป็
นพรของพระองค์คู่กัน. หล่อนเสียอีกเป็นผู้เข้มแข็งไม่
อ่อนแอ สามารถปฏิบัติหน้าที่แห่งเพศของตนไปได้ด้วยดี
ต่างกับพระองค์เอง ซึ่งอ่อนแอจนหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของ
ตนไม่ได้โดยวิธีอื่น นอกจากการรีดนาทาเร้นเอาอย่างวิธี
บีคประตุค้ำจากสัตว์ที่น่าสงสารเหล่านั้น โดยชู้ว่าถ้าไม่บูชา
ยัญจะประสบภัยนานาพิบัติ

พระเป็นเจ้าที่อ่อนแอเหล่านี้ แม้จะมีบางองค์ที่มี
เมตตาไม่ดุร้ายบ้าง จะสามารถช่วยผู้อื่นได้อย่างไร ในเมื่อ
ช่วยพระองค์เองก็ไม่สามารถแม้แต่หน้อยเดียว.

ถ้าชาวโลกเข้มแข็งกว่าพระเป็นเจ้าเหล่านั้นแล้ว
เราก็ไม่สามารถได้รับหนทางแห่งความรอดพ้นอันใดจากท่าน.
เราจะต้องหาทางเอาชนะ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย

เอาเอง เช่นเดียวกับที่พี่สาวและน้องสาวของเราต้องหาทางช่วยตัวเองในยามคลอศบุตร ที่ถือว่าเป็นพรของพระองค์ ฉันทก็ฉันทนั้น.

พระเป็นเจ้ายอมตายไปเองในเมื่อไม่มีใครเช่นสรวงบูชา และได้ตายมาแล้วหลายพระองค์ เช่นเดียวกับนกที่ขาดเหยื่อ.

ปรมาณูของพระองค์ได้ย้อนกลับหลังมาก่อรูปใหม่ โดยสร้างคณิตชีวิตขึ้นใส่ตน และก่อยวิวัฒน์เป็นสัตว์สี่พันห้าร้อย กระทั่งเป็นตัวแมลง หนอน สัตว์เลื้อยคลาน ปลา นก สัตว์สี่เท้า กระทั่งเป็นมนุษย์ เทวดาผู้มีกายอันเป็นทิพย์ และพระเป็นเจ้าในที่สุด; และจักกลับจุติทำลายลงไป ย้อนรอยมาใหม่เช่นเดิม มีการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วย เช่นเดียวกับชาวเรา เป็นญาติสืบสายโลหิตกับเรา หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็เป็นอันเดียวกัน. แม้กระนั้นเราก็กังยังไม่สามารถเอาชนะความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตายของเราเองได้. ความไม่มีที่สิ้นสุดมากลายเป็นत्वความเกิดแก่เจ็บ ตาย ไปเสียเองดังนี้."

พระองค์ได้ทรงรำพึงสืบไปว่า

หากว่ามีผู้ใดสามารถช่วยมนุษย์ให้พ้นจาก
 ความหม่นเวียนแห่งวิกฎสงสารได้แล้ว ย่อมมีความหมาย
 ถึงว่าเป็นการพ้นจาก ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย. มัน
 เป็นความสว่างซึ่งตรงกันข้ามกับความมืด ความสงบซึ่ง
 ตรงกันข้ามกับความทะยานอยาก และต้องอาศัยเหยื่อ
 เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงอยู่เสมอ; และเป็นความมีอยู่เอง
 ได้โดยปราศจากความเวียน ซึ่งตรงกันข้ามกับความต้อง
 วนเวียนจึงจะมีอยู่ได้ ซึ่งเป็นวิสัยของโลกียะอันยังไม่
 หลุดพ้นเป็นโลกุตตระไปจากโลกนี้.

เมื่อความมืดกับความสว่างเป็นของคู่กันและมี
 อยู่จริง, ความรอดพ้นจากปวงทุกข์ ก็ต้องเป็นของ
 มีจริง. เมื่อสภาพแห่งความรอดมี, วิธีที่จะช่วย
 โลกนี้ให้รอดก็มีแน่นอน. เมื่อวิธีที่จะช่วย มีแล้วตาม
 กฎแห่งเหตุผลและความจริงมันต้องมีวิธีแห่งการค้น
 กว้าที่ถูกต้อง อยู่เป็นคู่กันและวิธีการแห่งการค้นกว้า
 อันนี้เอง ที่เราจะลงมือกระทำนับแต่ขณะที่เราผละจาก
 ชนอันเป็นที่รักของเราไป.

เมื่อมนุษย์ยังกินเนื้อสัตว์ หรือเนื้อของเพื่อน
มนุษย์ด้วยกันทั้งดิบ ๆ ก็ยังสามารถมีมนุษย์ผู้ค้นพบวิธี
การใช้ไฟเพื่อเผาจี๊ จนกระทั่งการหุงต้ม และรู้จัก
เกษตรกรรมแทนการออกล่าเนื้อ และเก็บเกี่ยวข้าวซึ่งงอก
อยู่เองตามป่า กระทั่งสามารถมีบ้านเรือน มีศิลปกรรม
และอักษรศาสตร์อันงดงาม สำเร็จขึ้นด้วยนิ้วมืออันอ่อน
สลวย ซึ่งนิ้วอันกระต้างในสมัยเพรงกาลจะกระทำไม่ได้
เลย.

นี่คือบำเหน็จของการค้นคว้าในวิสัยแห่งธรรม-
ชาติซึ่งมันอวยให้แก่ความปรารถนาของมนุษย์เรา แต่
ก็ยังไม่หมายความว่ามันเป็นไปจนถึงที่สุด เพราะว่าเรายังมี
ความอยากที่สูงขึ้นไปกว่าเหลืออยู่อีก.

รางวัลอันเป็นผลของการค้นคว้า ย่อมมิให้เท่า
กับปริมาณแห่งความปรารถนา และตรงตามกระแสแห่ง
ความต้องการของมัน.

เท่าที่แล้่วมา เพื่อนสัตว์ของเราตกอยู่ภาย
ใต้ความมืดบอดในส่วนที่จะขยายขอบเขตแห่งการค้นคว้า
ของตนออกไปจนถึงขีดที่จะเอาชนะความทุกข์ทั้งมวลนี้

ได้ ทั้งนี้ก็เพราะยังไม่อึดใจในรสของกาม ซึ่งเขาหาทราบ
ไม่เลยว่า มันเป็นสภาพที่ไม่ปราศจากความอึดความพอ.
เมื่อเขาเกิดมาในท่ามกลางแห่งความสมบูรณ์พูนสุข การ
กั้นคว้าของเขาก็ยิ่งขยายตัวออกไป ในทำนองที่จะแสวง
กามอันประณีตและวิจิตรยิ่งๆ ขึ้นไป และยิ่งขึ้นไป ๆ
ทุกๆ ชั้นที่เขาได้ประสบผล อันสามารถหล่อเลี้ยงคันหา
ของเขาในชั้นนั้นๆ อันนำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่เขา
ยิ่งนัก.

แต่เมื่อใดการกั้นคว้าของเราเป็นผลสำเร็จ สิ่ง
ซึ่งเป็นม่านดำอันปิดกั้นระหัสลับอันนั้นจะต้องเผยออกให้
ปรากฏแก่ตาของเพื่อนสัตว์ผู้ตกอยู่ในสภาพอันเดียว
กันกับเรา; โลกทั้งมวลจะพบความรอดพ้น พร้อมทั้ง
วิธที่จะช่วยให้ได้รับความรอดพ้นอันนั้น. นี้, จะเป็น
บำเหน็จแห่งการกั้นคว้าของเรา และนี่แหละคือสิ่งซึ่ง
เราผู้ยอมเสียสละอาณาจักรจะพึงกระทำในบัดนี้.

เราอยากจะทำเพราะเรารักอาณาจักรของเรานั่น
เอง แต่มันเป็นธรรมดาจักรอันใหญ่หลวง ตลอด
สากลโลกแทนที่แห่งอาณาจักรอันเป็นการเห็นแก่ตัวอย่าง

วงแคบ ซึ่งเป็นตุ่มน้ำคำผื่นน้อย ๆ อันชากะรุ่งกระริง
ไปแล้วในบัดนี้.

เราผู้มีโลกิยานาจักร อันต้องสลัดทิ้งเพื่อ
ธรรมนาจักร จะเป็นผู้กระทำให้มฤตยูได้เผชิญหน้ากับ
ผู้ซึ่งมีอำนาจเหนือมันเอาชนะมันได้แล้วโดยที่มันยังไม่
รู้สึกตัว, สัตว์โลกจะได้รับอุทมเสรีจากความบีบคั้นของ
ความชั่ว และความหม่นหมองมีตมหนุก ๆ ประการ.

ผองคุณประโยชน์ทั้งปวงนี้ จะแผ่กว้างออกไป
ไปตลอดถึง ทั้งคนที่เรารู้จักหรือไม่รู้จัก ซึ่งในบัดนี้
เขาเหล่านั้นจำเป็นต้องรอเราไปก่อน จนกว่าการเสียดสะ
ของเราจะประสบผล ซึ่งเราเชื่อมั่นต้องเป็นไปใน
เวลาอันไม่นานเกินไปกว่าที่พวกท่านจะคอยได้.

ดวงคาราทงหลายซึ่งกำลังส่องแสงเผยคิตให้เรา
ในบัดนี้! เราเข้าใจเจ้าแล้ว และเรากำลังจะออกเดิน
ทางต่อไป โดยอาศัยแสงของเจ้าเป็นเครื่องส่องทาง.

ดวงตาแห่งสวรรค์ทั้งหลายเอ๋ย, เราขอใจ
เจ้าซึ่งจ้องจับคู่เราด้วยความหวังสวัสดิ์ เพื่อเราจะสามารถ

ทำตัวเราให้เป็นดวงประทีปอันส่องแสงไปได้ในที่ซึ่ง
พวกเจ้าส่องไปไม่ถึง คือในห้วงแห่งความมืดบอดของ
มวลมนุษย์.

ธรณีเจ้าเอ๋ย, เจ้าสามารถทานทรงสัตว์
ทั้งมวลไว้ด้วยทรงอกของเจ้า. แต่โทษอันเลวทราม
และความทุกข์ยากอันชั่วร้ายของสัตว์เพียงผู้เดียวเท่านั้น
ย่อมมีน้ำหนักเทียบเท่าด้วยขุนเขาหิมาลัย ซึ่งนับว่าเป็น
หลักโลก. ถ้าความชั่วร้ายเหล่านั้นจะหมดไปจากสัตว์ทุก
ถันหน้าเมื่อไรแล้ว เจ้าจะได้รับความแบ่งเบาเป็นพัน
ประมาณ. แทบจะรู้สึกว่าคุณได้ทานทรงสิ่งใดไว้เลย.

สัตว์โลกทั้งหลายเอ๋ย, ท่านทั้งหลายจำเป็นจะ
ต้องอดทนต่อความโศกไปพักหนึ่งก่อน. จนกว่าดวง
ประทีปจะสว่างโชติฉวีวาลขึ้นแล้ว. ท่านก็จะสามารถ
บัดเบาความทนทรมานเหล่านั้นให้หมดไป.

บัดนี้ฉันตกลงใจแล้ว. ฉันจะออกเดินทาง,
และฉันจะไม่ยอมกลับ. จนกว่าดวงประทีปอันกล่าวนี้
จะได้โผล่ขึ้น. โดยฉันเชื่อว่าการค้นหาด้วยความบาก

มันพยายามของฉันทจะสามารถถูผลที่ฉันทจำนงหวังในวัน
วัน."

พระองค์ได้เสด็จผ่านไป ในหมู่สาวสนมที่กำลังหลับ
อยู่เตี้ยรดาษ ล้วนแต่ทรงโฉมสกราฎตา เคยเป็นที่พอพระทัย
อย่างยิ่งมาแต่ก่อน แต่บัดนี้ปรากฏในคลองพระเนตรปาน
ประหนึ่งเพียงดอกประทุมชาติที่ร่วงโรยอยู่เกลื่อนกล่นไปทั่ว
สระอันน้ำเนือยนิ่ง และเงียบสงัดอยู่นั้น, มิได้ทรงไว้
ความรู้สึกแห่งความผูกพันแต่ประการใด, นอกจากความรู้สึก
แห่งความสงสารอันเป็นความรักที่เจือไปด้วยความกตัญญูใน
ความจงรักอย่างยิ่งยอดของสุภาพสตรีเหล่านั้นที่ยอมเสียสละ
ชนม์ชีพของตนเอง เพื่อความสุขของพระองค์ได้ทุกเมื่อ.
พระองค์คร่ำว่า

"นางผู้สุดสวาททั้งหลายเอ๋ย, ความสวามิภักดิ์
ของเจ้ากระทำให้เราหนีจากเจ้าไปได้แสนยากนี้กระไร
แต่ถ้าเราไม่ทนทำเป็นคนใจจิตพรากเจ้าไป เราทั้ง-
หมดก็ จะยังคงจำนนต่อความแก่และความตายอัน
ไม่มียาแก้."

ความงามและความแจ่มใสของเจ้าจะสลายไป ในเมื่อความแก่และความตายอันครุร้ายนั้นมาถึง เช่นเดียวกับความงามของดอกกุหลาบ ซึ่งประจันหน้ากันกับความโรยร่วงของมันเอง. แม้เจ้าทั้งหลายจะสามารถหลบหนีและเป็นสุขเช่นในบัดนี้ ได้เสมอไป แต่เจ้าก็ต้องตายอยู่ที่.

ถ้าเจ้าจะพยายามอำนาจความสำราญเบิกบานให้แก่ชนม์ชีพของเรามากขึ้นไป มันย่อมหมายความว่า ยิ่งกระทำความขมขื่นให้แก่เรามากขึ้นเท่า นั้น เพราะเป็นการกระทำที่เราทั้งหลายพากันติดจมอยู่. ส่วนเราสติถูกรบกวนด้วยความคับแค้นใจ ในการที่มองเห็นอยู่ตลอดเวลาว่า แทนที่จะช่วยหรือชนพวกเจ้าให้ประสบสวัสดิ์ก็กลับมาเป็นผู้เอาเปรียบแก่พวกเจ้าผู้หลงใหลไม่รู้สร้าง ซึ่งมันเป็นการนำขวยเขินแก่ใจเองเป็นที่สุก.

ชีวิตอย่างเจ้านี้ ย่อมหาความเป็นอิสระอันใดมิได้, เหมือนกับพืชพันธุ์ผักอันงอกเขียวขึ้นในต้นฤดูฝน แล้วทนฝน ทนหนาว ทนแดด ผ่านไป

ตลอดฤดูอากาศแห่งขวบปี แล้วก็ตายไปด้วยความครุร้าย
ของฤดูร้อนเท่านั้นเอง แม้จะกลีบงอกใหม่อีกก็ครั้ง
ก็หาความเป็นอิสระของตนอันมีอยู่เหนืออุคฺคินิยม
เหล่านี้สักนึกหนึ่งก็หาไม่ได้.

ความเพลิดเพลิดบันเทิง ซึ่งเรากับเจ้าเคย
ได้รับร่วมกันในกาลก่อน ๆ นั้น บัดนี้มันเป็นเรื่องที่
ซาเย็นไปเสียแล้ว ด้วยอำนาจแห่งการมองเห็น
ความครุร้ายและขมขื่นของธรรมชาติ อันบีบคั้นชีวิต
อยู่ทุก ๆ ขณะ, และเราต้องตกอยู่ในสภาวะเป็นนัก
โทษประหาร ซึ่งการประหารของตนใกล้เข้ามาทุกที
แล้ว. ความทะยานในทางกามจึงกลายเป็นของต้อง
จำฝันไปในบัดนี้.

เราจักลาพวกเจ้าไป เพื่อแสวงหาแสงสว่าง
ที่ยังไม่ปรากฏ เพื่อมวลมนุษย์ที่ยังหลับใหลอยู่ใน
ท่ามกลางแห่งความมืดของตนเองเพราะเรารู้สึก
ว่าไม่มีทางอื่นใดที่จะมาทำให้เราได้รับความบันเทิง
แทนความปรโมทย์ในทางโลกียสมบัติได้ นอกจาก
ทางที่เรากำลังจะไปนี้."

ณ ที่นี้ ท่านผู้สดับทั้งหลายควรจะระลึกถึงพระพุทธรูป
 ภาสิต ซึ่งพระองค์ได้ตรัสแก่ *มาคัณฑิยะปริพาชก* ภายหลัง
 แต่กาลที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้วตอนหนึ่ง ณ ที่โรงบูชาไฟอัน
 ปลูกด้วยหญ้าของภราทวาชพราหมณ์ ว่า

“มาคัณฑิยะเอ๋ย, ครังเมื่อเรายังเป็นกฤหัสถ์
 ประกอบการครองเรือน ได้อ้อมพร้อมไปด้วยกามคุณทั้ง
 ห้า ให้เขำบำเรอตนอยู่ด้วย รูป เสียง กลิ่น รส และ
 สัมผัสในทางกาย ล้วนแต่ชนิดที่สัตว์พากันอยากได้ รัก-
 โกร้ พอใจ ยวนใจ เข้าไปผูกพันไว้ซึ่งความโกร้และที่
 เกาะเกี่ยวของราคะ.

มาคัณฑิยะเอ๋ย, เรามีปราสาท ๓ แห่งเป็น
 ที่อยู่ในฤดูทั้งสาม คือฤดูฝน ฤดูหนาวและฤดูร้อน
 ให้เขำบำเรอเราอยู่ด้วยคนตรี มีสตรีล้วน ไม่มีบุรุษ
 เจือปน. ไม่เคยลงจากปราสาทตลอดฤดูฝนสี่เดือน,
 ครันล่วงมาถึงอีกสมัยหนึ่ง เรามาพิจารณาเห็นเหตุผล
 ความอรร้อย โทษที่น่าสงสาร และอุบายเป็นเครื่องออก
 ไปพ้นจากโทษนั้น ๆ ของกามคุณทั้งหลายตามที่เป็นจริง,

เราจึงละความอยากในกามทั้งหลายเสีย. ความเดือดร้อน
เพราะกามบรรเทาไป และมีจิตสงบอยู่ในภายใน.

เรายังได้เห็น สัตว์เหล่าอื่นที่ยังไม่ปราศจากความ
กำหนดในกาม กำลังถูกค้นหาในกามเคี้ยวกินเอาอยู่
ถูกความกระวนกระวายในกามรุมเผาอยู่ แต่ก็ยังขึ้น
เสพกามอยู่นั่นเอง, ตัวเรามีได้ทะเยอทะยานตามสัตว์
เหล่านั้น ไม่นินทาในการเสพกามเลย ข้อนี้เพราะเหตุไร
เล่า?

มากัณทียะเอ๋ย, เพราะว่าคนเราถึงแม้จะมี
ความยินดีชนิดที่ปราศจากกาม หรือปราศจากอกุศล
ธรรมทั้งหลาย แต่ก็ยังจัดว่าเป็นสัตว์ที่เลวทรามอยู่
เพราะความยินดีนั้น, เหตุนี้เราจึงไม่ทะเยอทะยาน
ตามสัตว์เหล่านั้น แล้วขึ้นเสพกามอีกเลย.

มากัณทียะเอ๋ย, เทพบุตรที่มีนางอัปสรแวดล้อม
ล้อมอยู่ในสวนนั้นทวัน ปราโมทย์บันเทิงอยู่ด้วยกามอัน
เป็นทิพย์. เทพบุตรนั้น ๆ ครั้นเห็นคหบดี หรือบุตร
คหบดีในมนุษยโลกนี้ บันเทิงอยู่ในกามอันเป็นวิสัยแห่ง

มนุษย์ ท่านจะเข้าใจว่าเทพบุตรนั้น จะทะเยอทะยาน
ต่อกามบันเทิงของคหบดีหรือบุตรคหบดีนั้นเจิวหรือ?”

มัจฉาทิยะปริพาชก ได้ทูลสนองพระคำรัสว่า
“ห้ามได้เลย, พระโคตม, เพราะว่ากามที่เป็นทิพย์ น่ารัก
ไคร่กว่า ประณีตกว่า กว่ากามที่เป็นวิสัยของมนุษย์”

ในเรื่องนี้ ท่านผู้สดับทั้งหลายจะสามารถมองเห็น
ความที่ดวงจิตของพระองค์หลุดลอยไปได้ พ้นจากความเกาะ
เกี่ยวของกาม หรือความยินดีทุกๆ ประเภท เพราะว่าพระองค์
ได้ทรงเล็งเห็นสิ่งๆ หนึ่ง ซึ่งประเสริฐกว่าความยินดีเหล่านั้น
และสิ่งนั้นก็คือ ความหลุดพ้นและทางที่พระองค์สามารถจะ
ช่วยปวงสัตว์ให้หลุดพ้นจากปวงทุกข์นั้นเอง.

ความพัวพันอยู่ในวิสัยโลก คือความหมักหมมจม
ติดอยู่ในสิ่งอันน่าอึดหนาระอาใจ และความหลุดพ้น คือ
ความปลอดโปร่งจากสิ่งนั้นๆ.

เมื่อพระองค์ทรงเพ่งเล็งไปยังความหลุดพ้นได้อย่าง
แจ่มแจ้งแล้ว จิตเพ่งแน่วต่อมหาภิเนษกรรมอันประเสริฐ
ด้วยประการฉะนี้.

จากนคร

พระโพธิสัตว์ได้เสด็จออกมาภายนอกพระตำหนัก และไปปลุกนายฉันทะผู้สารถี. อันนายฉันทะนี่คือตัวอย่าง แห่งข้าผู้จงรัก ยอมอุทิศตนเพื่อพิทักษ์เจ้าชาย โดยถือเอา ธรรมเนียมเป็นที่หลับนอนตลอดมา โดยหวังว่าภัยพิบัติอันใด อันจะย้ายเจ้าชายนั้น จำจะต้องผ่านศีรษะของตนเข้าไป หรือ มิฉะนั้นตนจะเป็นคนแรกที่จะพลีชีพเพื่อเจ้าชายได้ทุกเมื่อใน ยามอันตราย.

พระองค์ได้เสด็จไปถึงและตรัสว่า “ฉันทะเอ๋ย, ฉันทะจะจากวังออกไปสู่มหานิเขษกรรมณเฑาะ์ในบัดนี้. เพื่อนจงไป ผูก *กัณฐกะ* มีเครื่องพร้อมมาให้เราโดยด่วน. มันถึงเวลา แล้ว ที่ฉันทะจะต้องลาจากวังอันร่ำร้อมเรื่อง ซึ่งใจของฉันทะรู้สึก ว่ามันเป็นคุกที่คุมขัง, ออกไปแสวงหาสังฆกรรม อันเป็น เครื่องบำบัตสรพรทุกข์ของปวงสัตว์ จนกว่าจะพบ”

นายฉันทะได้ทูลสนองว่า “ข้าแต่พระลูกเจ้า, มิเป็น การนำประหลาดและไร้ประโยชน์เกินไปหรือ? ในข้อซึ่ง บรรดาพราหมณ์ผู้รูโหราศาสตร์ ได้พากันกล่าว ให้เรามีหวัง

และรอคอยเวลาที่พระองค์จะทรงครอบครองมหาอาณาจักร
เป็นจักรพรรดิราชา เหนือพระราชาทั้งหลาย.

พระองค์จะทรงทอดทิ้งพระราชาอำนาจอันใหญ่
หลวง เพื่อออกไปถือกะลาเป็นคนขอทานเท่านั้นหรือ?

ในเมื่อพระองค์ทรงมีเมืองสวรรค์อันเกษมสุขอยู่นี้
แล้ว พระองค์ยังทรงใคร่ที่จะเสด็จไปสู่วิเวกอันอ้างว้าง และ
ทนทรมาณเพราะขัดแคลนทำไมหนอ?"

พระมหาบุรุษได้ตรัสว่า

“เพื่อนเอ๋ย,

ความวิเวกอันอ้างว้างนั้นแหละคือสิ่งที่ฉันต้องการ

เพราะมันมีค่ายิ่งไปกว่ามหาอาณาจักร

และสรรพสิ่งทั้งปวง

ซึ่งล้วนแต่ตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งความแปรผัน

ประหลาดกลับไปโดยเร็ว

เราจักสร้างสรรคัธรรมมาณาจักร

และเราเอง

จักเป็นธรรมราชาเหนือราชาแห่งธรรมทั้งหลาย

และเพราะเหตุนั้น ข้อที่โทรทัศน์หลายกล่าวย่อมไม่
ผิดไปแม้แต่ประการใด.

สวรรคตอันเรามีอยู่ ณ ที่นั้น

เป็นคนที่คุมขังอันมีความเสนาหาเป็นขี้เหล็ก

นำมาซึ่งความเร่าร้อนอันไม่มีสิ่งใดสามารถรับ

แต่กะลาแห่งคนขอทานนั้นแหละเพื่อนเอ๋ย,

คือนิมิตแห่งความเป็นอยู่ในสวรรคตอันแท้จริง

เพราะว่าสามารถอำนวยให้ ซึ่งความเยือกเย็น

และอิสรภาพอันแท้จริง.

ไปนำกณฐกะมาโดยเร็วเถอะ เพื่อนเอ๋ย."

นายฉันทะคนสนิทยังไม่หมดความพยายามที่จะ
เหนี่ยวรั้งพระองค์ ได้ทุลย์ยังสืบไปว่า "ข้าแต่พระลูกเจ้า
ผู้เป็นดวงชีพของชาวเรา, ขอพระองค์จงหยั่งทราบถึงความ
โศกอันจะพึงเกิดแก่บิดาผู้มีวัยอันชราแก่รอบแล้ว, แลขอ
จงคำนึงถึงความพิลาปโศกาคูร อันเกิดขึ้นแก่บรรดาผู้ซึ่ง
พระองค์ได้เคยร่วมร่วมความเกษมสุขด้วยกันมา. พระ
องค์จะทรงสามารถบำบัดทุกข์ของพวกเราได้อย่างไร ในเมื่อ
ทรงสละไป โดยปราศจากเกียรติเช่นนั้น."

“ฉันทะเอ๋ย” พระองค์ตรัส

“มันเป็นความรักที่มีใช้ความรัก

ในการที่จะพัวพันอยู่กับสิ่งที่ตนรัก

แต่มันเป็นความเห็นแก่ตัว

เพื่อความสนุกสนานของตนโดยถ่ายเดียว.

การที่เราจักละท่านทั้งหลายไปสู่วิเวก

เพื่อกันหาธรรมอันสูงสุด

นั่นแหละ, คือความรักที่ถูกต้อง

ซึ่งฉันมีไว้เพื่อพระบิดาและเทวีของฉัน

อันเป็นผู้ซึ่งฉันรัก

ยิ่งกว่าความบันเทิงของตนเอง

รวมทั้งความบันเทิงของพระบิดา

และแม่นางเทวี

ในเมื่อมีฉันอยู่เป็นเพื่อน เข้าด้วยกัน.

ฉันยินดีที่จะเลือกเอาฝ่ายความรักอันแท้จริง

เพราะว่ามันสามารถช่วยให้เรา

รู้วิธีอันถอนตนออกจากบ่วง

แห่งความหลงไหลเพลิดเพลิน

ในความเป็นอยู่ของเราเอง.

แน่นอนแล้วเพื่อนเอ๋ย,
ไม่มีสิ่งใดที่สามารถแปรผันความมุ่งหมายของเรา
ให้เป็นอย่างอื่นไปได้
จงไปนำกัณฐกะมาโดยเร็วเถิด."

และในบัดนี้ชายฉันทะได้ออกไปจักคามประสงค์.

เมื่อนายม้าคัน จูงกัณฐกะมายังที่ ๆ พระองค์ทรงรอ
อยู่ มันได้เริ่มก้าวร่นในเมื่อได้เห็นพระองค์แต่ที่ไกล ๆ คล้าย
กับมันจะล่วงรู้ความประสงค์ของเจ้านายของมัน และพอใจ
ในตนเองที่จะได้เป็นพาหนะแก่เจ้านาย ในยามเสด็จออกเพื่อ
ธรรมมาจักรอันอุดมเกียรติ.

เสียงร้อง ผสมกับเสียงแห่งการคุยเขี่ยด้วยเท้า อัน
สวมตัวยกือกเหล็กของมัน สามารถที่จะปลุกให้ตื่นขึ้นทั้ง
พระราชวังหลวง, ถ้าหากว่าพระสิทธัตถะจะไม่ประครอง
ศิระและลูบลำคออันล้ำสันเป็นมันเหลือบของมัน พร้อม
ด้วยเสียงกระซิบ กระซิบ ดังที่พระองค์เคยทรงกระทำแก่
มันมา เจ้าชายได้ตรัสว่า....

“สงบนิ่งเสียเถิด... กัณฐกะที่รักของฉัน.

ฉันกำลังจะไปสู่วิถีทางไกลอัน

ไม่เคยมีอัครวิคนใดสามารถไปถึงมาแต่ก่อน

เว้นแต่พระพุทธรเจ้าทั้งหลาย

อันล่วงมาแล้วในอดีต.

เพราะว่าคิณนี้... ในบัดนี้...

ฉันกำลังจะออกเพื่อกันหาสัจธรรม

ซึ่งการกัณหาของฉัน

จะไม่สิ้นสุดลงได้เลย....,

ก่อนแต่ฉันจะได้พบความจริง

ซึ่งสามารถจะช่วยบรรเทาสัตว์

ไม่เฉพาะแต่ที่เป็นมนุษย์พุดจาได้เท่านั้น

แต่.... มันจะทั่วไปถึงสัตว์

ที่มีรู้จักการพุดจาเช่นนั้นด้วย.

จงร่ำเรียงและว่องไวเถอะนะ กัณฐกะ,

เมื่อฉันกระตุ้นเตือนว่า

จงไป ละทิ้งไปให้เร็วยิ่งกว่าลมหวน.

ในการอาสาของเจ้ากรุงหนะม้าย่อย, ถ้าเป็นไปได้
แล้วจะได้ชื่อว่าเจ้ามีส่วนกับฉัน ในการบำเพ็ญกุศลบารมีเพื่อ
ช่วยเหลือสัตว์โลกให้พ้นจากปวงทุกข์. สัตว์โลกกำลังทน
ทรมาณด้วยความหลง ไม่สำนึก จึงไม่มีความหวัง และไม่
ฉลาดพอที่จะช่วยตัวเอง.

ม้าที่รักเอ๋ย, จงอย่ามีสิ่งใดสามารถกีดขวางทางของ
เจ้า เช่นเดียวกับที่ไม่มีสิ่งใดสามารถกีดขวางทางแห่งความ
จำนงของฉัน แม้ว่าทางของเราจะเต็มไปด้วยตาบดทั้งพันเล่ม
กวัดแกว่งอยู่ และหลุมบ่อนานาประการ."

พระองค์ได้เสด็จขึ้นประทับเหนือหลังแห่งกัณฐกะ
อันมีสีขาวจุน้านมตลอดทั้งตัว เว้นแต่ศีรษะเท่านั้น ซึ่งมี
สีคำเป็นมันขลับดุจสีนิล, มีหนวดขาวแข็งดุจเส้นหญ้าปล้อง
ประกอบด้วยกำลังพลังเป็นยอดเยี่ยมกว่าม้าพันธุ์สินธุ บรรดา
มีในพระราชวังหลวง. เมื่อยามวิ่งไปบนพื้นอันมีแผ่นศิลา
ลาด ย่อมก่อให้เกิดประกายเพลิง เพราะเกือกเหล็กซึ่งสวม
อยู่ที่เท้าของมัน.

ณ บัดนี้ ปรากฏว่ามีดอกไม้ป่าสีแดงโรยอยู่อย่าง
เกลื่อนกล่น หนาแน่น ตลอดทางที่พระองค์จะเสด็จไป และ

บางแห่งก็มีพรมเนื้อละเอียดอ่อนปรูองไว้ แม้ว่ากัณฐะจะ
ออกถลาวิ่ง เผล่นผยองไปอย่างเคย ก็ทำให้เกิดเสียง
อย่างไ้ไม่.

ทั้งนี้ในพระคัมภีร์กล่าวว่า เป็นการกระทำของ
ทวยเทพผู้เป็นอภิสสมานกาย และยังมีเทพแห่งสุทธาวาส
บางพวก ได้ช่วยกันกุมเสียงดังของเครื่องอันผูกสอด เช่น
บั้งเหียนและสายโซ่อันทำด้วยเหล็ก. ประตุเหล็กซึ่งตาม
ธรรมดาต้องอาศัยกำลังแห่งชายฉกรรจ์จำนวน ๑๐๐ คน เพื่อ
ทำการเปิดปิดนั้น บัดนี้เปิดกว้างอยู่. เหล่าทหารผู้เป็น
ทวารบาลพากันหลับสนิท เพราะมีลมอันประหลาด ซึ่ง
สามารถพัดคนให้่วงเหวี่ยงกว่าลมแห่งไรฝุ่น ได้เซยพัดมา,
ซึ่งตามพระคัมภีร์กล่าวไว้ว่า เป็นการกระทำของทวยเทพบาง
พวกคุดกัน.

เทพเหล่านั้นพากันคำนึงว่า พระมหาโพธิสัตว์ได้สละ
ราชสมบัติอันมากมายเสีย ประคุดว่าก้อนเสลดและน้ำลายที่
คนเราสลัดออกจากปาก, ฉิวว่าเราจะไม่ช่วยกันกระทำการ
ส่งเสริมให้พระองค์เสด็จออกได้โดยสวัสดิภาพแล้ว ทวยเทพ
ถ้วนทั้งสากล จะพากันกล่าวโทษเรา ผู้เป็นอนุपालกเทพ

ประจำพระนคร เหตุว่าได้มีการป่าวประกาศกันแล้วในหมู่
เทพเจ้าว่า พระองค์จะเสด็จออกเพื่อความรอดพ้นของสากล
สัตว์ รวมทั้งเทพเจ้าทั้งหลายในเร็ว ๆ นี้ พระมหาบุรุษจึง
เสด็จออกจากพระนครได้โดยปราศจากอุปสรรคใดๆ.

พอพระองค์เสด็จพ้นจากประตูพระนคร *วัสวัติมาร*
ผู้เป็นจอมเจ้าแห่งโลกียสุข ได้ปรากฏขึ้นในคลองพระเนตร
ในภายใน มีอาการแห่งมิตรผู้หวังดี ประหนึ่งว่าจะเอ็นอวย
ซึ่งประโยชน์อันใหญ่ยิ่งแก่พระองค์ และได้กล่าวกับพระองค์
ว่า “ดูก่อน, สิทธัตถะผู้มากไปด้วยกำลัง, ในระยะเวลา
อันไม่เกินกว่า ๗ วัน^{นี้}ไป ท่านจักสามารถยึดไว้ซึ่งจักรแก้ว
อันเป็นที่พิง อันเป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นจักรพรรดิยา-
ริราช ซึ่งกำลังแขนของท่านจะน้อมนำประชาสัตว์ในสี่
ทวีปไปได้ตามที่ท่านปรารถนา เพื่อลุล่วงความเกษมสุขตาม
ที่ท่านประสงค์ ท่านจะสามารถตรวจจิตของคนทุก ๆ คน
ให้เบียดชิดด้วยความยินดีว่าพวกเขาเหล่านั้น มีท่านเป็น
เจ้านาย, เป็นบุตร, เป็นพี่, เป็นน้องชาย, และเป็นภักษดา
ผู้ปกป้อง. ท่านจงกลับคืนเข้าสู่นครและโปรดปรานเขาเถิด.”

แต่พระองค์ทรงทราบว่านั่นคือเสียงแห่งมารผู้คอย
 จ้องหาโอกาส เมื่อสัตว์เผลอสติแล้วทำลายล้างด้วยอาการอัน
 ฉาบบังไว้ด้วยมิตรภาพ. พระองค์ตรัสตอบว่า

“มารผู้มีบาป,

ท่านมาเตือนเรา

ถึงสิ่งที่เรารู้อยู่แล้วทุกเมื่อ.

ท่านคอยจ้องหาโอกาส

ที่จะหมุ่ความริษยาของเราให้เปลี่ยนกระแสไป

ดูจากผู้มาบ๊วยอ พอผู้ฟังเผลอตัวแล้ว

ก็ขอสิ่งซึ่งเขามีสามารถให้ ไนยามปรกติ.

ดูก่อน,

ท่านผู้เป็นมิตรต่อความดี,

ท่านกำลังมาล่อลวงเรา

ผู้ถอนตนออกจากกามคุณ

ให้กลับลงสู่เปือกตมอันนั้นอีก,

ท่านจะทำเรา

ผู้หลุดมาแล้วจากหลุมเพลิง

ให้กลับคืนลงไปสู่หลุมเพลิงดังเก่า.

ดูก่อน.....เจ้าผู้มีความเป็นเยื่อล่อ,
เรายังไม่ปล่อยตัว
กินเยื่อของเจ้าอีกต่อไป.”

มารได้หลีกทางให้โดยลักษณะแห่งความคุมแค้น
ราวกับว่าถ้าพระองค์ทรงปล่อยสติเมื่อใด การท้วงเหนี่ยวให้
ออกจากทางก็จะมีขึ้นอีกเมื่อนั้น.

ณ ภายนอกพระนครและบนหลังแห่งกณฐกะ ซึ่ง
สามารถหมุนกลับตัวเร็วคัจวงล้อของนายช่างหม้อนั้นเอง
พระโพธิสัตว์มีพระพักตร์ต่อนคร แล้วได้ทรงกระทำการอำลา
ด้วยการกล่าวคำอธิษฐานจิตว่า..ถ้าพระองค์ยังไม่ทรงพบทาง
แห่งความรอดพ้น และนำพระองค์ข้ามขึ้นจากสงสารสาคร
แห่งปวงทุกข์ได้เพียงใด จะไม่ทรงกลับมายังนครกบิลพัสดุ์
อยู่เพียงนั้น และทวยเทพย่อมเป็นพยานในข้อนี้.

แล้วพระองค์ก็ทรงชักบังเหียนม้าหันกลับและกระ-
ตุ้นเตือนกณฐกะให้ห้อยเหยียดไปตุจลมพัต มีนายฉันทะจับ
พวงทางวีนแบบข้างไปโดยเร็วซึ่งเป็นธรรมเนียมของนาย
ควานม้าผู้สามารถแห่งอินทียสมย์นั้น.

มันเป็นวันเพ็ญบูรณมีแห่งเดือนอาสาฬหะอันเป็น
เดือนสุดท้ายของฤดูร้อน. ความมืดซึ่งปกคลุมอยู่ ณ พื้น
พิภพ ได้ถูกขับไปโดยรัศมีแห่งแสงจันทร์ และเหล่าคารา
ใหญ่น้อยอันทอแสงแจ่มจรัสอยู่ในนภาภาค เช่นเดียวกับ
ความอลังการอันยิ่ง ได้ถูกกวาดล้างไปจากดวงจิตของพระองค์
อย่างเกลี้ยงเกลา และเกลี้ยงเกลายิ่งขึ้น นับแต่ขณะที่ได้ก้าว
เท้าข้ามธรณีประตูแห่งนครมา จนกระทั่งถึงการหือเหยียด
ของกัณฐกะ ได้นำพระองค์ห่างจากพระนครยิ่งขึ้นทุกที.

ความโปร่งโล่งได้เกิดขึ้นภายในดวงพระทัย นับว่า
เป็นรสใหม่อันพระองค์มิเคยทรงได้รับมาก่อน และมาได้รับ
ในครั้ง^{นี้} ย่อมเป็นการรับรองพระคำรัสของพระองค์เอง ซึ่ง
ทรงตรัสแก่การทวาชพราหมณ์ผู้หนึ่ง ภายหลังแต่ที่พระองค์
ได้ตรัสรู้แล้วว่า “มรवासคัมแคบนัก ส่วนการบรรพชาเป็น
เสมือนท้องฟ้าอันโปร่งโล่ง. อันคนผู้อยู่ครองเรือนจะ
ประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์สมบูรณ์เต็มที่สุดสังขันธ์อันเขา
ขัดขืนเงาใจแล้วนั้น หาได้ไม่.” ดัง^{นี้}.

พระองค์ได้ทรงรับรสแห่งบรรพชาเนกขัมมกิจ ใน
ท่ามกลางกระแสแห่งธารน้ำตาของบุคคลผู้จงรักด้วย ความ

เสนาหาในพระองค์. ท้ายว่าก่อนหน้าถึงวันออกมหาภิเนษ-
กรรมณัน มีเหตุผลนานาประการ นับตั้งแต่ความเบื้อหน่าย
ที่ปรากฏออก โดยการไต่ทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ
และคนตาย อันแสดงให้พระบิดาและผู้อื่นทราบได้ว่า พระ-
โพธิสัตว์ของเราจักต้องเสด็จออกบรรพชาแน่แล้วเป็นต้น
มานั้น ท่อธารแห่งน้ำตาได้หลั่งไหลอยู่ไม่ขาดสายในภายใน
พระราชวังหลวง และทุกคนทราบดีว่าจะไม่มีผู้ใดสามารถ
ยับยั้งความปรารถนาของพระองค์ เช่นเดียวกับที่ไม่มีใคร
สามารถยับยั้งความคตินรนของช่างสารผู้เฒ่ามัน ฉันทัก
ฉันทันนั้น.

แม้จะไม่มีใครทราบได้ว่าพระองค์จักเสด็จออกใน
วันไหนก็จริง แต่ทุกคนเชื่อแน่ว่าพระองค์จะต้องเสด็จออก
จึงพากันส่งเสด็จไว้ล่วงหน้าด้วยการ หลั่งน้ำตาซึ่งมีแต่เสียง
กระซิกอยู่ทั่วไปในระยะนั้น.

แม้ว่าจะไม่มีใครนอกจากนายฉันทันนะและกัณฐกะที่
ได้เห็นพระองค์ในยามเสด็จออก แต่พระองค์ก็ได้ชื่อว่าเสด็จ
ฝ่าออกไปในท่ามกลางดวงใจอันอ่อนระโหยของทุกคน
ผู้รักรักพระองค์อยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน นับแต่เป็นที่นอนใจกันว่า

อย่างไรเสียพระองค์ก็จักต้องเสด็จออกเป็นแน่แท้. เพราะ
ฉะนั้นพระองค์จึงได้ตรัสแก่พระราชกุมารองค์หนึ่ง เมื่อ
พระองค์ได้ผ่านพ้นการตรัสรู้ไปแล้วเป็นเวลานานว่า

“เมื่อเรายังไม่ได้ตรัสรู้ ความคิดได้เกิดขึ้น
ในใจเราว่า ศานตีสุขอันแท้จริงนั้น ไกรจะบรรลุได้
โดยง่ายเป็นไม่มี.

ก่อนนราขุมาร, ต่อมาเรานั้นทั้งที่ยังหนุ่ม
แน่นมีเกศาดำสนิท กำลังงองามอยู่ด้วยเยาว์แห่ง
ปฐมวัย, ขณะเมื่อมารดาบิดาไม่ปรารถนาด้วย กำลัง
พากันร้องไห้ มีน้ำตานองหน้าอยู่ เราได้ออกจาก
เรือน, ปลงผมและหนวด ครองผ้าอ้อมผาด เป็น
ผู้ไม่มีเรือนไป” ดังนี้.

สรุปความว่า พระสิทธัตถะผู้เป็นเจ้าของอันมีจักร-
รัตน์อยู่ในกำมือ ได้ทรงสละโลกิยามณ์ ทอดทิ้งพระราช
บัลลังก์ ปลดเปลื้องบ่วงชีพทุก ๆ ประการ แล้วเสด็จเข้าสู่
ภาวะแห่งอนาคาริกชีพ ด้วยอาการอันสัตว์จะพึงทำได้โดยยาก
ด้วยประการฉะนี้.

บรรพชา

พระโพธิสัตว์ทรงกัณฐะควบขับไปในท่ามกลาง
แห่งราตรี โดยมีหุคหุ่ยอน มุ่งตรงลงมาทางทิศใต้ ซึ่งตาม
พระคัมภีร์กล่าวว่าห้อมล้อมไปด้วยทวยเทพอันแน่นขนัด.

คบเพลิงได้สว่างไสวไปทั่วทุกทิศ กระทั่งยอดแห่ง
เทวันคีรี.

นาค ครุฑ กิณนร กุมภภัณฑ์ คนธรรพ์ เทวภัย และ
ทานพทั้งหลายต่างพากันสำแดงตนด้วยการกระทำการสักการ
บูชา.

ท่าฝนแห่งดอกไม้สวรรค์ได้ตกลงมาสู่พื้นดิน มีดอก
มณฑารวะ และดอกปริฉัตรกะเป็นต้น; ในท้องฟ้าดูประหนึ่ง
เมฆอันมีคมิกเพราะเหตุแห่งความหนาแน่นไม่ขาดสายแห่ง
บุปผชาติเหล่านั้น.

ทิพย์สังคีตบันลือลั่นปานประหนึ่งเสียงฟ้าอันคนอง
และเสียงแห่งอสนีบาตซึ่งสลบอยู่เป็นระยะๆ ประกอบกับเสียง
กัมปนาทแห่งห้วงมหาสมุทรเมื่อยามบ้ำกล้งด้วยลมร้าย. โลก-
ธาตุได้หวั่นไหวอ้ออิงดุจส่งเสียงว่า

“ชนะแล้วพระองค์, ชนะแล้วเจ้าข้า”

หมู่मारพากันกอดเข่านั่งสยบ ก้มหน้าหนึ่ง ตุจกน ผู้เสียทรัพย์สูญสิ้นเนื้อปราสาทัว เพราะความไม่สมหมายใน การที่จะอำพรางสัตว์โลกไว้จากทางแห่งความรอดพ้นไปจาก อำนาจของมันเองในชั้นนี้ ซึ่งจะต้องคอยหาช่องเกียดกันสืบ ไปในโอกาสหน้า แต่ก็เป็นการยากที่จะกระทำได้ ยิ่งขึ้นทุกที. เพราะว่ามหาภิเนษกรมณีย่อมเป็นเสมือนหนึ่งการแผ้วถาง ทางอย่างโล่งเตียน ไปสู่วิมุติภาพอันสูงสุดฉันทก็ฉันทนั้น.

ในเวลาปัจจุบันสมัย ดวงจันทร์ได้กล้อยลงต่ำ มี รัศมีอันจางลง คล้าย ๆ กับความเมื่อยล้าของพระองค์ ทั้ง นายฉันทะและกัณฐกะ ซึ่งในบัดนี้ได้ขับเดินไปอย่าง ธรรมดา. ในบางคราวที่ลัดเลี้ยวไปทางโน้นทางนี้เป็นเวลา นาน ๆ ดวงจันทร์ได้มาปรากฏอยู่ตรงพระพักตร์ในมุมเฉียง อันต่ำ จึงทำให้รู้สึกประหนึ่งว่าได้มีการจ้องมองซึ่งกันและ กัน ระหว่างพระองค์กับดวงศศิธรนั้น.

ตามคัมภีร์กล่าวว่า ในชาติอันเป็นอดีตกาลนานไกล ครั้งหนึ่ง พระองค์ทรงเสวยพระชาติเป็นกระต่ายป่า มีสอง สัตว์ คือ วานรกับสุนัขจึงจอกเป็นสหายร่วมทุกข์สุข.

ในวันเพ็ญอันแจ่มจรัสเช่นวันเดียวกันนั้น ทั้งสามสัตว์ได้เสาะแสวงหาอาหารเพื่อบำเพ็ญทานแก่ปฏิกาคของตน ๆ. วานรได้ผลไม้จากป่าสูง, สุนัขจึงจอกได้ปลาของชาวประมงที่ตกเรียกราค เหลือกึ่งอยู่ตามหาดทรายด้วยความปลอดภัย, ส่วนพระโพธิสัตว์ผู้เป็นกระต่ายนี้ ไม่มีสิ่งใดเพราะเหตุที่ตนเป็นสัตว์มีหญ้าเป็นอาหาร. แต่ในที่สุดก็ได้อุทิศตัวกระโดดเข้าในกองไฟของพราหมณ์ผู้นั่งผิงไฟอยู่ด้วยความหนาว เพื่อให้เนื้อเป็นทานแก่พราหมณ์นั่นเอง. และมันเป็นวันเพ็ญเช่นเดียวกับวันนี้ ซึ่งเป็นวันที่พระองค์กำลังทรงเสียสละอย่างใหญ่หลวง เป็นธรรมพลีแก่ปวงสัตว์ในสากล.

ถ้าหากว่าเพียงแต่การสละเนื้อให้แก่พราหมณ์ในครั้งกระโน้นยังสามารถกระทำให้ท้าวสักกเทวราชจารึกพระคุณของพระองค์ ไว้ด้วยภาพแห่งกระต่ายในดวงพระจันทร์ ดังเช่นที่พระคัมภีร์กล่าวไว้แล้ว การเสียสละอันอุกฤษฏ์ในครั้งนี้นี้ จักควรแก่การจารึกฉันทใดเล่า. นอกไปกว่าการประทับรอยแห่งพระเมตตาทิคุณ ไว้ในดวงใจของปวงสัตว์ทุกถ้วนหน้าแล้ว น่าจะไม่มีการกระทำอย่างใดซึ่งเหมาะสม.

ถ้าหากสัญชาตญาณแห่งความเมตตาซึ่งกันและกัน
ในดวงจิตของปวงสัตว์ทั่วสากล จะสามารถจับกลุ่มรวมตัว
กันเข้าเป็นอันเดียวกันได้แล้ว มันก็ยังไม่มากล้นไปกว่า
ปริมาณแห่งพระเมตตาบารมีที่พระองค์ได้ทรงสะสมอบรมมา
จนถึงกับมีกำลังอันแรงกล้าสามารถให้พระองค์สลดเสียซึ่ง
โลกียสุขอันยิ่งใหญ่ เพราะเห็นแก่เพื่อนสัตว์ผู้ตกจมอยู่ใน
สงสารสาครเช่นเดียวกับพระองค์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง
ด้วย.

ดาวกัลปพฤกษ์อันแสดงเวลารุ่งสาง ทอแสงสีนวล
อยู่ทางทิศตะวันออกในระยะต่ำ. ลมเช้าอันอวลอบด้วยกลิ่น
หอมแห่งบุปผชาติได้ โขยพัดพร้อมกับทำให้พื้นผิวแห่งน้ำ
อโนมา เกิดการกระเทือนเป็นละลอกน้อย ๆ อยู่พริ้ว ๆ ไปตาม
ลม. พระองค์ทรงกระตุ้นเตือนกันสูงะอีกครั้งหนึ่ง เพื่อ
รวบรวมกำลังกายแข็งข้อข้ามน้ำไปโดยเร็ว ปานประหนึ่งว่า
กระโตกข้ามไปในพริบตาเดียว ปราศจากความรู้สึกอันเกิด
ขึ้นว่ามีแม่น้ำเป็นเครื่องกีดขวาง.

ข้อนี้ ย่อมแสดงถึงความหมายแห่งการที่พระองค์
จะทรงสามารถข้ามโอฆสงสารได้โดยปราศจากอุปสรรคใด ๆ

ซึ่งกระทำให้รู้สึกชุ่มชื้นในพระทัยยิ่งนัก. พระองค์ได้
กระโดดลงจากหลังม้าในเวลาพร้อมกันกับรุ่งอรุณแห่งทิวากร.
ทรงเหยียดพระหัตถ์โอบกัณฐะที่กักหุ ผินพระพักตร์อันยิ้ม
แย้มไปยังนายฉันทะผู้สวามิภักดิ์แล้วตรัสว่า

“เพื่อนเอ๋ย,
เท่าที่เธอได้พยายามมาแล้วนี้
ย่อมเป็นความจริงรัก
และโชคลาภอันใหญ่หลวง

และเธอ

ย่อมมีส่วน

ในมหาปธานกิจอันใหญ่ยิ่งของเรา
จงนั่งลงเพื่อพักผ่อนเถิด.”

พระสิริธัตตะ ได้ทรงตัดพระเกสาอันเป็นเงางาม
ของพระองค์ออก ด้วยพระขรรค์, ทรงนุ่งห่มผ้าเนื้อหยาบ
ย้อมดินอย่างง่าย ๆ อันเป็นเครื่องแบบแห่งบรรพชิต ซึ่งทรง
แลกเอาด้วยราชพัสดราภรณ์ของพระองค์จากนายพรานผู้หนึ่ง.
ประทับนั่งเหนือพื้นทรายสีขาวสะอาดดูแผ่นเงิน แทบผืนน้ำ

อินมาอันเป็นเส้นเขตแห่งศากยรัฐ แล้วตรัสกับนายฉันทะ
ว่า

“จงพามาของฉันทกลับไป พร้อมทั้งเครื่อง
ประดับอันมีค่า พระขรรค์และกองเกสาเหล่านี้นะ
ถวายแก่พระราชบิดา. จงกราบทูลพระองค์ว่า

ขอพระองค์จงทรงอนุโมทนาในการเสีย
สละอันใหญ่หลวงของฉันท. ไม่มีใครที่อุทิศตน
เพื่อเสาะแสวงสิ่งอันจะเป็นพรอันประเสริฐแก่สากล
โลกดังที่ฉันทกำลังกระทำ คือ ฉันทยอมสละโลกียสุข
และความรักของฉันทเพื่อช่วยโลกนี้.

ฉันทจะเที่ยวไปอย่างโดดเดี่ยว เพื่อการ
แสวงสิ่งที่เป็แสงสว่างของชีวิต ซึ่งเมื่อฉันทพบ
แล้วจักกลับไปเช็ดน้ำพระเนตรของพระองค์ และ
ของคนอื่น ๆ ด้วยผ้าพิเศษกล่าวคือสังฆกรรมอัน
ประเสริฐ.

ขอพระองค์จงทรงรอคอยโดยปราศจาก
โศกาดูร จนกว่าฉันทจะกลับไปพร้อมด้วยสิ่งซึ่งฉันท
ต้องจำพรากรพระองค์ออกมาเพื่อแสวงหานั้น.

ขอพระองค์จงทรงมันพระทัยในความไร้
โรคาพาธและภัยพิบัติของฉันทน์ และเชื่อมั่นในความ
มุ่งหมายและการพยายามของฉันทน์ ซึ่งฉันทน์หวังว่าจะดู
ถึงจุดที่มุ่งหมายในเวลาอันไม่สายเกินไปเลย."

นายฉันทน์ได้จากพระองค์และกลับไปด้วยใจอันตื่นตัว.

พระโพธิสัตว์ได้เสด็จต่อไปตามทางหลวง มีกะลา
แห่งคนขอทานในพระหัตถ์. ธาตุแห่งชาติตียชาติในดวง
วิญญาณของพระองค์ ยังคงซ่อนอยู่ภายใต้ยากภาพอันหุ้ม
ห่อพระองค์ไว้อย่างเป็นที่น่าอานาจใจของคนผู้หลงโลกและ
หนักอยู่ในโลกียวิสัยยิ่งนัก.

การยกย่องพระบาทซึ่งในบัดนี้ได้กลายเป็นเครื่องซ้ำ
สงบเสียงมิได้เกิดเป็นขบถต่อกำเนิดแห่งความเป็นกษัตริย์
อันทะมึนคทะแม่งของพระองค์ไปเสียแล้ว.

ดวงพระเนตรเริ่มฉายแววแห่งความกระตือรือร้น
อันร้อนระอุในการแสวงสัจธรรม. ความงามอย่างคมขำ
แห่งชาติตียมานพอันนุ่มแน่นของพระองค์ได้เปลี่ยนรูปไป
เพราะอำนาจแห่งคุณธรรมอันสูงประเสริฐที่พระองค์พึงจะ

ได้รับ และแบ่งตัวออกมาแวดล้อมอยู่รอบ ๆ พระเศียรซึ่งดู
เป็นวงรัศมี.

ดวงพระพักตร์ผ่องใสอึมเิบเพราะศานติริสอันซาบ
ซ่านอยู่ภายในจิต; เช่นเดียวกับบุคคลผู้เชื่อแน่ว่า อย่างไร
เสียความปรารถนาของตนก็จักต้องสำเร็จลงโดยสมบูรณ์ใน
บัดนี้โดยแน่แท้. พระองค์ทรงก้าวพระบาทไปด้วยสมาธิ
ตลอดทาง มีอาการอันสงบสงัดทั้งกายและจิต.

ข้อความในพระคัมภีร์กล่าวว่า ในระหว่างทางที่
เสด็จผ่านไปนั้น มีป่าไม้มะม่วงแห่งหนึ่งชื่อว่าป่าอนุเบีย
อัมพวัน, ซึ่งพระองค์ได้เสด็จเข้าประทับที่วัดวิหาร เสวย
บรรพชาสุขอันเยือกเย็นตลอดเวลา ๗ วัน โดยเว้นจากการ
เสวยพระกระยาหาร เพราะทรงอิมด้วยวิเวกรสอันใหม่.

อันการเสวยสุขปราศจากการบริโภคเช่นนั้น เป็นสิ่ง
ซึ่งผู้มีปัญญาใคร่ครวญ จะหยั่งทราบและเชื่อได้ โดยไม่ต้อง
ลำเอียงใจ เพราะฉันทาคติอันเกิดจากความรักและความเลื่อม
ใสในพระผู้มีพระภาคเจ้า. เมื่อคนเราเกิดความปีติอันเป็น
ไปอย่างรุนแรง เพราะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนจำนงรัก
ด้วยกำลังใจทั้งหมด

แม้กษัตริย์ยังสามารถที่จะลืมตัวหมดสติ อันจะ
สำนึกว่าตนกำลังเป็นอย่างไรไปชั่วคราว ลืมนึกว่าตนยังไม่ได้
รับประทาน หรือเวลาเย็นจวนจะค่ำแล้ว ก็สำคัญว่าเข้าอยู่
บั้^๕ตนเอง.

เหล่าโยคีทั้งหลายผู้บำเพ็ญเพียรย่อมเพลินไปใน
ความคิด เพิ่งจะนึกได้เมื่อตอนตีก ล่วงข้ามชดิมยามไปแล้ว
ว่าตนได้นั่งมาแต่ตอนเช้า.

นักพรตผู้บำเพ็ญอุตตกิลมถานุโยคผู้เพ่งจิตต่อการ
โปรดปรานของพระเป็นเจ้าในสรวงสวรรค์ ย่อมลืมไปว่าตนได้
ยืนกระโห่งมาแล้วก็สัปดาห์ จนเนื้อหนังเหี่ยวแห้งไป มี
ร่างอันปรากฏอยู่ราวกระดูกกลั้วมีสีอันหม่นไหม้.

เมื่อมากำหนดดูถึงกำลังพระหทัยที่ทรงสามารถเสีย
สละสิ่งซึ่งบุคคลสละได้ยากอย่างยิ่งแล้ว ก็จะทราบได้ถึงกำลัง
ปีติอันรุนแรงอันย่อมจะมีปริมาณไล่เดียวกัน และพอจะทราบ
ได้ค้ำยว่าบรรพชาสุชนมีความเยือกเย็นอันสามารถจะจับเอาใจ
ของบุคคลผู้หนีร้อนมาพึ่งเย็นไว้ได้อย่างหนักหน่วงเพียงไร.

ต่อจากนั้น พระองค์ได้เสด็จจากป่าไม้มะม่วงดำเนิน
ไปตามแนวป่า. สิริวิลาสอันชุ่มช้อยสดใสของพระองค์

สามารถที่จะครอบงำน้ำจิตอันโหดร้ายของพาลมฤค เช่นเสื่อ
และราชสีห์ ให้เชื่องลงเช่นเดียวกับลูกแกะอ่อนเมื่อยาม
ล่าออยเจ้าของผู้เอ็นคุมันเป็นพิเศษ.

แม้สัตว์ที่กินเนื้อแห่งสัตว์อื่นเป็นอาหาร ก็ล้ม
ตะครุบเหยื่อของตนไปชั่วขณะ ต่างพากันจ้องจับอยู่ที่พระองค์
เพราะความประหลาดใจแปลกตาในท่าทางอันเยือกเย็นและ
อ่อนโยน ซึ่งก่อให้เกิดการพิศวงงงงวยยิ่งนัก.

เหล่าเณรซึ่งเคยขยาดต่อเสื่อผ้าสีแดงหม่นของ
นายพรานชนิดเดียวกันกับที่พระองค์กำลังทรงห่อหุ้มพระองค์
อยู่ในบัดนี้ เมื่อได้ประสพคล่องพระเนตรอันหยาดเข็มไปด้วย
แววแห่งความเอ็นดูอย่างแรงกล้าในสรรพสัตว์ของพระองค์
ต่างก็พากันลึ้มที่จะหลบหนี. เช่นเดียวกับเทวีแห่งมทรสพ
ย่อมเป็นที่จ้องจับของบุคคผลผู้อยู่โดยรอบ.

ในบัดนี้ พระองค์ก็เป็นที่รวมแห่งสายตา ของนานา
สัตว์ซึ่งพระองค์ได้ทรงคุกคั่งเอามันมาด้วยแววพระเนตรอัน
อ่อนโยน ยิ่งกว่าดวงตาแห่งนางเนื้อในฤคสุวาท. พระองค์
ได้เสด็จดำเนินไปกระทั่งถึงถิ่นที่มีหมู่บ้านประปราย และทรง
แสวงหาบ้านที่ควรแก่ภิกขาจาร.

ชาวชนบทผู้เห็นภาพบุรุษผู้นำพิศวงฉิศธรรมตาตั้งห่างพากันเพ่งจ้องดูพระองค์ ด้วยความสนใจเป็นพันประมาณ พวกที่กำลังสาวเท้าไปธุระคว่น ก็ยังถึงกับหยุดชะงักและเหลียวดู แล้วจึงจากไปพร้อมด้วยการ จารึกภาพอันเย็นตาของพระองค์ตรึงแน่นไว้ในจิต.

พระองค์เสด็จไปยังประทับที่ควรแก่การศึกษาแล้วประทับยืนสงบนิ่ง รอคอยจนกว่าจะมีคนผู้ใจดีนำอาหารมาใส่ในภาชนะของพระองค์. แต่เมื่อพระโพธิสัตว์ได้เสด็จเข้าไปในที่ใด ประชาชนต่างก็ได้ถวายอาหารตามที่เขาจะพึงจัดถวายได้ ตามกำลังของตน ๆ และก็มีกราบลงเฉพะพระพักตร์ด้วยอาการอันแสนสุภาพ.

ทุก ๆ คนทั้งคนแก่และหนุ่มสาว ต่างพากันแตกตื่นใจ พูตกันว่า “นี่คือองค์พระมุนีอันประเสริฐผู้ลงมาจากภูเขามิวันต์. การได้เข้าใกล้ท่านย่อมนำมาซึ่งกุศลอันใหญ่ยิ่ง. บุญลาภของพวกเรากระไรเช่นนี้”

ทุก ๆ คนมีดวงใจอันเต็มตื่น ด้วยความเคารพรักและขอบพระคุณในการที่พระองค์ได้เสด็จผ่านมายังถิ่นของ

เขา ทั้งไม่ทรงรังเกียจในการที่จะเสด็จไปถึงบ้านเรือนของเขา โดยทั่วหน้า.

ครั้นทรงรวบรวมอาหารอันเป็นทานบริจาครู้ได้เพียงพอแก่การเยียวยอตัดภาพแล้ว พระองค์ได้เสด็จไปยัง ธารน้ำไหล ณ เชิงเขาแห่งหนึ่ง ซึ่งมีน้ำใสเย็นเป็นที่สบายแก่การกระทำกตกิจ. ทรงประทับนั่งลงแล้วพิจารณาดูพระกระยาหารที่ทรงขอเขาได้มา. มันเป็นอาหารที่ทรงได้มาจากต่าง ๆ บ้านในชนบทปลายแดน มีหน้าซ้าคลุกเคล้ากันตามแต่ที่มันจะเป็นไป จึงเป็นที่น่าปฏิญ์ยิ่งนัก

พระองค์ได้ทรงเสวยพระกระยาหารมือสุดท้ายที่แล้วมาในวังหลวง ทรงได้รับการบำเรอในฐานะเป็นมกุฎราชกุมารอันเป็นที่รักปานดวงใจของพระราชบิดา. เมื่อทรงประสบพระกระยาหารอันปฏิญ์ทั้งรสและกลิ่น และยังซ้าคลุกเคล้ากันเช่นนั้น ในครั้งแรกก็เกิดอาการระอึกกระอ่วนขึ้นโดยกระทันหัน ปานประหนึ่งว่าลำไส้จะทะนออกมากทางพระโอษฐ์

ในบัดนี้ เป็นโอกาสอันหนึ่งของพญามาร ผู้คอยจ้องหาช่องทำลายล้างความหวังของพระองค์, หากแต่พระองค์ทรงมีพระสัมปชัญญะสำนึกพระองค์ได้ ในการยังชีพให้

เป็นไปตามแผนอริยวงศ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งบรรพชาภิ.
 พระองค์จึงทรงตั้งเตือนพระองค์เอง ทรงมนสิการถึงปฏิกุ.
 ลัญญาอันเป็นไปในร่างกายซึ่งมีปฏิกุสภาพแรงกล้ากว่าใน
 อาหารอันระคนในที่นี้, และทรงพิจารณาโดยเฉพาะตามนัย
 แห่งปรมัตถธรรม ดังเช่นที่พระองค์ได้ทรงสั่งสอนให้สาวก
 สงฆ์ของพระองค์พิจารณากันในตอนหลัง เมื่อพระองค์ได้
 ตรัสรู้แล้ว โดยนัยเป็นต้นว่า

อาหารนกคิ^{๕๘๔} บุคคลลุมตมกน^{๖๔} ชงอาหารนกคิ^{๕๘๕} เป็น^๗
 เพียงธาตุซึ่งเกิดอยู่ตามธรรมชาติ ไร้ความหมายแห่งความ
 มีตัวตนด้วยกันทั้งสองอย่าง

และ การบริโภคก็^๗ เป็นไปเพียงเพื่อยังร่างกายให้ตั้ง
 อยู่ได้สำหรับพรหมจรรย์ คือการประพฤติเป็นไปเพื่อความ
 รอดพ้นจากปวงทุกข์, เพียงเพื่อบำบัดความหิวระหายอัน
 เป็นเวทนาเก่า และโทษอันจะเกิดขึ้นเพราะการขาดแคลน
 อาหาร, และเพียงเพื่อความผาสุกของกาย; มิใช่บริโภค
 ด้วยความหวังในรส เพื่อความหรรษา หรือเพื่อกำลังพลัง
 เช่นนกมวยปลาปนเปรอ^๕ อกายของตน.

ครั้นทรงพิจารณาดังนี้ ความเสมอกันในระหว่าง
อาหารของยากกับพระสุธาโภชนในวังหลวงก็ปรากฏแก่พระ
องค์ และทรงเสวยได้ด้วยรสแห่งปีติ อันเกิดจากความรู้สึก
ในข้อที่ว่า พระองค์ได้ทรงดำเนินชีวิตตามแบบแห่งบรรพชิต
ผู้แสวงนิพพาน อย่างถูกต้องแล้ว.

พระองค์เสด็จจาริกไป โดยอาศัยทานบริจาคของ
ชาวชนบทเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงอัตภาพโดยทำนองนี้มาตาม
ลำดับ มีจุดมุ่งลงมาทางทิศใต้ อันเป็นประเทศที่ออกด้วย
ปราชญ์ ผู้เป็นเจ้าลัทธิคณาจารย์ต่าง ๆ ด้วยประการฉะนี้.

พระเจ้าพิมพิสาร

พระสิทธัตถะได้เสด็จต่อไปจนกระทั่งเข้าวันหนึ่ง
ได้ทรงลุถึงนครราชคฤห์ อันเป็นนครที่มีภูเขาล้อมรอบเป็น
บ้อมปราการถึงห้าภูเขา.

ทวยนาครพากันพิศวงงงวยเพราะได้เห็นลีลาศอัน
สง่างาม และถึงคฤหาสน์ของพระองค์ ซึ่งแผกผิดไปจากลีลาศ
แห่งสามัญชน และบรรดาบรรพชิตที่เคยประสบ. พวกที่

กำลังเดินทางถึงกับหยุดชะงักตลิ่งนั้นอยู่ในอิริยาบถแห่งการ
 จ้องดู, พวกที่กำลังเดินทอดน่องอยู่ในระยะอันห่าง พวกกัน
 รีบสาวเท้าแย่งกันขึ้นหน้ามาโดยเร็ว, พวกที่กำลังนั่งอยู่
 ได้กระโดดแผ่ตัวขึ้นจากที่นั่งโดยไม่สำนึก.

บางคนแสดงความเคารพด้วยการประนมมือพร้อม
 ทั้งสายตาอันจับอยู่ต่ำๆ, บางคนด้วยการโค้งศีรษะอยู่อย่าง
 สงบ และบางคนได้กล่าววาจาแสดงความยินดีของตนออกมา
 कुछเป็นการต้อนรับพระองค์อย่างไพเราะด้วยความเคารพ, ไม่
 มีใครสักผู้เดียว ที่นั่งอยู่ใต้ด้วยการไม่รู้สึกรอคัจรรยใจ และ
 แสดงกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งไปตามคนส่วนใหญ่.

คนมั่งมีซึ่งนั่งวางภูมิจฐานอยู่อย่างอึดอาคภายใน
 เครื่องแต่งกายอันเกินงาม เพราะร่างกายไม่มีพอให้ตนชนเอา
 ความมั่งมีมาประทับเป็นการโอ้อวด ซึ่งนิยมเรียกกันว่า "ผู้ดี"
 เหล่านั้น ต่างพากันขวยเขิน, และรู้สึกว่พระองค์ทรงรำรวย
 คุ้มพรอันประเสริฐได้ โดยไม่ต้องประทับประกาศด้วยเพชร
 พลอย เว้นแต่ผ้าเนื้อหยาบเก่าๆ สีหม่นเท่านั้น, รู้สึกว่แก้ว
 แหวนที่ประทับอยู่ ณ ภายตน เป็นสิ่งที่ติดไว้เพียงเพื่อความ

รกรุงรัง และเป็นเครื่องหมายของคนวิกลจริต หรืออย่างยิ่ง
ก็ของเด็กน้อย.

คนที่กำลังส่งเสียงอ้ออึ้งอยู่ในถนน เพื่อข่าวประ-
กาศการค้ำของตนเป็นต้น ก็ล้วนพากันเงียบสงบ. อิทธิพล
แห่งความสง่าผ่าเผยและดวงจิตอันประกอบไปด้วยมหากรุณา
ได้ดึงดูดใจประชาชนให้รู้สึกรัก และเคารพในพระองค์อย่าง
ประหลาด. ทุกคนจึงจับอยู่ที่อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของ
พระองค์ ซึ่งยอมแล้วแต่ว่าผู้ใดจะชอบชมในส่วนไหน.

พระเจ้าพิมพิสาร ราชาแห่งมครธานจักร เมื่อได้
ทอดพระเนตรเห็นความแตกตื่นของมหาชน และการจับกลุ่ม
อันคับคั่ง จากพระราชวังส่วนนอกของพระองค์ ก็ตรัสถาม
มหาดเล็กข้างเคียงถึงต้นเหตุแห่งเรื่องนี้.

มหาดเล็กนายหนึ่งได้ไปสืบข่าวมาและกราบทูลว่า
มีมุนีองค์หนึ่งซึ่งกล่าวกันว่าอาจเป็นโอรสแห่งศากยราช ผู้มี
กรรมภาคย์ในอนาคตกาลอันสมบูรณ์พอที่จะทำให้พระองค์
ได้ลุถึงการตรัสรู้อันสูงสุด หรือมีฉะนั้นก็จักเป็นพระมหาจักร-
พรรคี่ผู้ครอบครองสากลโลก ตามข่าวลืออันกระฉ่อนมาแต่

กาลนาน, บัดนี้พระองค์ได้เสด็จมาตามท้องถนนหลวง และประชาชนพากันจับกลุ่มมุงแน่นเพราะพระมุนีรูปนั้น.

พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงรับสั่งให้มหาดเล็กหมู่หนึ่ง ออกติดตามพระองค์ไป เพื่อสืบเสาะให้ทราบว่าจะพระองค์กำลังเสด็จไปประทับ ณ ที่ไหน เพื่อสิ่งใด, และกลับมารายทูลพระองค์ให้ทรงทราบ.

พระมุนีได้เสด็จต่อไปตามท้องถนนด้วยพระบาทซึ่งทรงก้าวไปอย่างเข้มแข็งแต่สง่าและแววพระเนตรอันสว่างหนัก. บัดนี้พระองค์กำลังทรงเสด็จเที่ยวขอพระกระยาหาร จากประชาชน ผ่านไปในสถานที่อันแออัด. แต่ดวงพระทัยทรงกำหนดแน่วอยู่เฉพาะการลุถึงจุดที่ประสงค์ของพระองค์ กล่าวคือความรู้และการหลุดพ้นไปจากทุกข์ทั้งมวล, หากทรงมีความสนใจหรือหวั่นไหวแห่งใจไปเพราะความสับสนของชาวนครอันเคลื่อนไหวเหล่านั้นไม่แม้แต่น้อย แม้ว่ากายของพระองค์จะได้หยุดประทับนั่งอยู่ในท่ามกลางพวกเขา ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการขอของนักบวชอันไม่ยอมออกวาจา. ครั้นทรงได้รับพอเพียงแก่การเยี้ยวเอาอรรถภาพแล้วเสด็จไปสู่ที่ ผาสุกด้วยน้ำและสงบเงียบ, ทรงกระทำภักตกิจ.

หลังจากพระกระยาหาร พระองค์ได้เสด็จขึ้นสู่ภูเขา
 บัณฑิตบรรพต, เสด็จประทับ ณ ยอดเขา อันประกอบไป
 ด้วยกอไม้และเชิงขุม อันอุดมไปด้วยดอกมีกลิ่นหอม, และ
 อังวลอยู่ด้วยเสียงร้องของเหล่านกยูง. พระมหาบุรุษทรงห่ม
 ห่อพระองค์อยู่ด้วยจีวรสีแดง จึงทำให้พระองค์ดูงดงามอา-
 ทิพย์เมื่อยามอุทัย กำลังทอแสงเรืองรองอยู่ ณ ยอดเขาแห่ง
 อรุณกาล ฉะนั้นไฉนกันนั้น.

เหล่ามหาเด็กได้สังเกตเห็นเหตุการณ์เหล่านี้โดย
 ตลอด จึงแบ่งให้พวกหนึ่งกลับมาราบหูเล่าแต่พระราช, และ
 อีกพวกหนึ่ง คงเฝ้าจับตาดูพระองค์สืบไป.

เมื่อพระเจ้าพิมพิสารได้ทรงทราบว่า เจ้าชายผู้เป็น
 มกุฎราชกุมารแห่งศากยบัลลังก์ของกษัตริย์ผู้อาทิตย์โคตร ได้
 ทรงเสวยพระกระยาหารริม *ธารน้ำไหล* ภายในภาชนะแห่งคน
 ขอทานในเขตแคว้นของพระองค์, ก็ทรงกระวนกระวาย
 พระทัยอย่างยิ่ง; ทรงสวมราชพัสดราภรณ์มีมิ่งกุฎทองน้อย
 บนพระเศียรแล้วเสด็จออกพร้อมด้วยบุโรหิตผู้เปรี๊ยะปราชญ์
 และสูงอายุนั้นเพื่อไปพบกับแซกเมืองอันแปลกประหลาดนั้น.

เมื่อได้เสด็จไปจนถึงยอดเขา พระราชาได้ทรงพบ
องค์พระศากยมุนี ประทับอยู่ ณ ควางต้นไม้ต้นหนึ่ง. ครั้น
ทรงฟังพินิจพระพักตร์อันมีรัศมีสว่างเฉย และความสุภาพ
เยือกเย็นแห่งอากัปกิริยาของพระองค์ก็ทรงพอพระทัย และ
ซาบซึ้งในความงามของพระรูปอันมีสรีระ ซึ่งเมื่อรวมกันเข้ากับ
ลักษณะแห่งความสงบบำรุงของจิตแล้ว ได้ทำให้พระองค์
ดูประหนึ่งว่า เป็นกลุ่มก้อนแห่งความดีงามและพรอัน
ประเสริฐบรรดามีในโลกนชนซึ่งได้รวมตัวจับกลุ่มกันสำเร็จเป็น
ภาพมนุษย์ขึ้นมา.

เมื่อได้เข้าไปในระยะ อันใกล้และสมควรแล้ว พระ
ราชาผู้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมอันงดงาม ได้ทูลถามพระโพธิ-
สัตว์เจ้า ด้วยพระมรรยาทอันเคร่งครัดในธรรมเนียมอัน
ประเสริฐ ถึงความผาสุกในฝ่ายอนามัย ซึ่งพระมหาบุรุษเจ้า
ได้ตรัสตอบอย่างเหมาะสม. เมื่อได้ทรงเฝ้าพระองค์ด้วยความ
เคารพอีกครั้งหนึ่งแล้ว พระราชาได้ทรงประทับนั่ง ณ แผ่น
ศิลาอันต่ำและสมควรแผ่นหนึ่ง และทูลถามพระโพธิสัตว์ถึง
พระราชสกุลวงศ์ และมูลเหตุที่ทำให้ไม่จึงทรงออกตำรงพระ-
องค์อยู่ในยาจกภาพเช่นนั้น.

พระมหาบุรุษได้ตรัสตอบถึงความที่พระองค์เป็น
โอรสแห่งพระเจ้าสุทโธทนะ เป็นเชื้อสายแห่งพวกซึ่งชื่อว่า
ศากยะ โดยชาติพันธุ์และอาทิตย์โดยโคตร มีชนบทอยู่แทบ
เชิงเขาหิมาพานต์ซึ่งทุกคนขยันขันแข็ง มากมูลด้วยความ
เพียรเครื่องหาทรัพย์. และพระองค์ออกผนวชเพราะหน่าย
ในกาม หลีกออกเสาะแสวงหาธรรมเครื่องรอดพ้น.

พระราชินีไม่ทรงเห็นด้วยในแนวพระดำริ และได้
ทรงพยายามที่จะกลับความคิดของพระองค์ ให้ทรงยินดีใน
การครอบครองอาณาจักรเพราะความเคารพและเสนาหาใน
พระโพธิสัตว์เป็นที่ยิ่ง, ได้ตรัสว่า

“ข้าแต่พระสมณะ, หม่อมฉันห่วงใย อาลัยรักใน
ความมีพระชาติอันสูงของพระองค์ ซึ่งต้นกำเนิดตระกูลสืบ
โดยตรงลงมาจากพระสุรยเทพ. หม่อมฉันมีประสงค์จะแสดง
ความจำนงรักอันแท้จริง ของใจได้สดับคำของหม่อมฉัน

ด้วยหัตถ์ทั้งสองของพระองค์ เหมาะสมที่จะกุม
อำนาจแห่งมหาอาณาจักร ไม่เหมาะแก่การจับฉวยภษณะ
แห่งคนขอทาน.

ผ้าย้อมฝาดสีหม่นมอของพวกนักบวช เช่นเดียวกับที่พวกพรานและคนไว้ทุกซ์เขาใช้กันนี้ ไม่เหมาะสมกับพระองค์ซึ่งควรแก่การประดับด้วยกระแจะจวงจันทน์.

ถ้าพระองค์ไม่ทรงประสงค์จะครอบครองอาณาจักรซึ่งพระองค์ทรงเป็นทายาทสืบลงมาโดยตรง โดยเห็นว่ายังไม่เหมาะแก่พระเกียรติแล้ว ขอทรงรับครึ่งหนึ่งแห่งมหาอาณาจักรของหม่อมฉัน, ขอแต่จงทรงกลับพระทัยเสีย.

อันความหวังในอำนาจนั้น เป็นสิ่งที่พอเหมาะกับผู้ที่มีดวงจิตอันใฝ่สูงอยู่แล้ว. ทั้งธนสารสมบัติเล่า, ก็มีใช่เป็นสิ่งที่ควรคฤถูกเหยียดหยาม, แต่ การที่จะมีความมั่งคั่งร่ำรวยโดยปราศจากศาสนธรรมเล่า ก็มีใช่ประโยชน์คุณอันแท้จริง. เมื่อเป็นเช่นนั้น, ผู้ที่สามารถมีสิ่งทั้งสาม คืออำนาจ ทรัพย์และศาสนธรรมครบบริบูรณ์แล้ว เสวยสุขอารมณ์อยู่ด้วยปรัชญาญาณ ไม่โอ้อวดฟุ้งเฟ้อ นั่นแหละ หม่อมฉันขอเรียกเขาว่า เป็นมหาบุรุษผู้สูงสุด. ขอจงมาทรงปราโมทย์บันเทิงอยู่ด้วยสุขสมบัติสามประการ คือ พละณภาพ ธนสารสมบัติและความสุขแห่งการบำเพ็ญบุญเกิด.

ถ้าหากพระองค์ทรงเจตนาที่จะละเลยซึ่งสุขสามประการนี้แล้ว หลังจากมรณกาล จะต้องไปกำเนิดในภพอันต่ำ. ฉะนั้นขอพระองค์จงทรงมอบพระทัย ในการที่จะมีความสุขสามประการ อันเป็นสิ่งที่ปวงปราชญ์พากันกล่าวว่า มันเป็นยอดสุขของผลที่มนุษย์จำนงหวังกันอยู่โดยทั่วหน้า.

อีกประการหนึ่ง ถ้าพระองค์ทรงกระทำดังเช่นหม่อมฉันขอร้องแล้ว พระองค์จะทรงสามารถกระทำให้มิตรสหาย และพระประยูรญาติทั้งมวลพลอยเป็นสุขอ้อมเอิบใจได้ ด้วย ซึ่งในเวลาเดียวกันนั่นเอง พระองค์ก็ทรงสามารถประสบสุขในทางธรรมพร้อมกันไป และถึงยอดสุดได้ในเวลาอันควร คือยามล่วงเข้าปัจฉิมวัยอันจักมาถึงข้างหน้า. ขอจงโปรดประทานบุญคุณขั้นนี้แก่หม่อมฉันเถิด.

ในยามที่ยังคงอยู่ในวัยหนุ่มเช่นนี้ พระพาทาอันล้ำสันของพระองค์มีความหมายอันควรแก่การจับตรขึ้นพาดสาย, จงโปรดเถิด, ขอจงอย่าทรงทำให้เป็นหมันไร้ประโยชน์ไปเสียเลย. พระพาทาทั้งสองของพระองค์ คล้ายกับพาทาแห่งพระเจ้ามันธาคา คือ สามารถปราบปรามได้ตลอดไตรโลก จะต้องกล่าวทำไมกับโลกมนุษย์แต่โดยเดียวกัน.

ถ้อยคำทั้งนี้ เป็นคำที่ออกมาจากความจงรักภักดีแท้
จริงของหม่อมฉัน มิใช่เป็นคำที่เกิดขึ้นจากความละโมภ โกรธ
จะได้พระองค์ไว้ร่วมมือกันปราบปรามปรบักษ์ หรือด้วย
ความโอ้อวดในความรู้หลักนักปราชญ์แต่อย่างใด. เครื่อง
แบบแห่งนักบวชของพระองค์นั้น ทำให้หม่อมฉันรู้สึกปวด
ร้าวเป็นพันประมาณ และไม่สามารถจะอดกลั้นน้ำตาไว้ได้
หม่อมฉัน สงสารวัยหนุ่มอึ่งงตงามของพระองค์ที่จะมาถูก
กระทำให้เป็นหมันไป.

ข้าแต่พระสมณะผู้เยาว์วัย, ขอพระองค์จงทรงพอ
พระทัยในโลภียารมณฺ์ ในชั้นสูงให้เหมาะสมแก่กำเนิดอันอุดม
ของพระองค์ ตลอดเวลาที่ความชรายังไม่อาจมาอำเหี้ยม
พระรูปโฉม อันประกอบด้วยสิริน่ารักใคร่ให้แหลกลาญไป
เสียก่อน.

ในเวลาอันเหลือต่อจากนั้นไป พระองค์ยังสามารถ
อุทิศตนแก่การบำเพ็ญวัตรปฏิบัติ ตามแนวศาสนธรรม.
ปัจจุฉิมวัยเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดของชีวิตในการประพฤติธรรม
ตามที่ตนจะมีสิทธิ์าแก่กล้าเพียงใด. ในยามแก่เฒ่า คนเรา
ไม่สามารถจะเพลิดเพลินต่อความบันเทิงของโลก

นั่นแหละ, คือข้อที่ว่าทำไมปราชญ์ผู้คงแก่เรียนจึงบัญญัติโลกียสุขให้เป็นของสำหรับวัยหนุ่ม, ความเพลิดเพลिनในการก่อสร้างธนสารสมบัติ เป็นของสำหรับวัยต่อมา, และการบันเทิงธรรมเป็นของสำหรับวัยแก่เฒ่า.

ความหนุ่มเป็นสิ่งที่มิไว้เฉพาะเพื่อความสำเร็จชีพในทรัพย์สมบัติและคุณงามความดีที่ตนออกสู่สำหรับสร้างขึ้นมาได้. ในวัยนี้คนเราถูกความหลงระเริงทางโลกियารมณียึดเอาตัวไว้เสียสนิท.

ครั้นถึงวัยชรา ย่อมสงบราบังในตัวเองทั้งทางกายและทางใจ, จึงในขั้นนี้ คนเราสามารถลุถึงความแน่นอนแห่งจิตอย่างสมบูรณ์ได้ โดยการใช้ความพากเพียรเพียงเล็กน้อย.

ขั้นสูงขึ้นไปเป็นการจำเป็นที่เราจะต้องผ่านวัยหนุ่มอันเร่าร้อน, ซึ่งเป็นวัยที่ไม่แยแสต่ออารมณ์อันเป็นชั้นธรรมคาสามัญ เป็นวัยซึ่งคั่นร่นปราศจากการพักผ่อนของดวงจิตและคอยเล่นตามโลกियารมณอันยวนยั่วอยู่เสมอ. มันเช่นเดียวกับการเข้าไปพักผ่อนในบ้านพักอันบรมสุข ภายหลังจากที่ได้เดินทางผ่านป่าอันน่าอันตรายมาได้อย่างหวุดหวิด.

เพราะฉะนั้นย่อมเป็นการยากเกินไป ในการที่จะคุ้มครอง
อินทรีย์ของตนให้ปลอดภัยไปร้งจากความหลงระเริงไปตาม
อารมณ์ ในวัยหนุ่มเช่นวัยของพระองค์ขณะนี้. และถึง
อย่างไรก็ตาม ถ้าพระองค์ทรงประสงค์จะบำเพ็ญบุญวิธีฝ่าย
พระศาสนา ทั้งที่กำลังครอบครองราชบัลลังก์อยู่ พระองค์ก็
ยังทรงอาจกระทำได้โดยการประกอบยัญพิธี.

เหตุนี้ ขอพระองค์จึงทรงยินดีในการที่จะให้วัยอัน
หนุ่มแน่นของพระองค์ผ่านไป โดยลักษณะอันเป็นจารีตที่
ปรากฏได้กำหนดไว้ โดยทรงเสด็จกลับไปครอบครองราช-
บัลลังก์เสวยสุขพร้อมทั้งพระประยูรญาติ, หรือมิฉะนั้นก็จง
ทรงรับครั้งหนึ่งแห่งอาณาจักรของหม่อมฉันร่วมกันก่อสร้าง
มหาอาณาจักรอันเป็นงานและเกียรติของวัยหนุ่มเถิด. ขอจง
โปรดประทานบุญคุณข้อนี้แก่หม่อมฉันด้วย."

ถ้อยคำอันแสดงความจำนงรักแห่งพระราชา ผู้เป็น
จอมชนชาวมกรทั้งหมคนั้น, ไม่สามารถยังผลอันใดให้เกิดขึ้น
แก่พระโพธิสัตว์ผู้ยังคงไม่หวนใจอยู่ตฤณภูมิ. แล้วพระ-
ศากยสิงหนะผู้เป็นโอรสแห่งพระเจ้าสุทโธทนะ ได้ทรงยกกลอง

พระเนตรขึ้นด้วยพระอาการอันยิ้มแย้มและตรัสตอบด้วยพระ-
อิริยาบถอันสงบและสง่าว่า

“ข้าแต่มหाराชเจ้า, พระองค์เป็นผู้หวังสวัสดิ์
ต่ออาตมาภาพ. พระองค์เป็นเชื้อสายแห่งวงศ์หรือยังกะ
อันใหญ่ยิ่ง, ซึ่งเป็นการเหมาะสมแก่พระองค์ ในการที่
จะกล่าวคำดังที่พระองค์ได้กล่าวมาแล้ว อันทรงยกเอา
ความเห็นแก่มิตรภาพขึ้นเป็นส่วนสำคัญตามจารีตแห่ง
ปราชญ์ ในสมัยโบราณกาล. มันย่อมเป็นทำนองเดียว
กันกับที่เทพเจ้าแห่งโชคชัย ย่อมไม่ทรงโปรดต่อผู้
ทุพพลภาพไร้กำลัง, เทพเจ้าแห่งมิตรภาพ ไม่ทรงโปรด
ประทานมิตรภาพแก่บุรุษผู้คิดโก่งหาความซื่อสัตย์มิได้.
อาตมาภาพย่อมเล็งเห็นว่า ผู้ที่นับว่าเป็นมิตรสหายอัน
แท้จริงนั้น คือบุคคลผู้ซึ่งยืนอยู่เคียงข้างไม่ยอมจากไป
ในยามวิบัติ.

พระองค์ผู้ดำรงในมหาราชภาพอันสูงยิ่ง ได้
โปรดประทานมิตรภาพแก่อาตมาผู้อยู่ในภาวะแห่งผู้ไร้
ทรัพย์สินและอำนาจ, จึงถ้อยคำที่พระองค์ทรงกล่าวมาแล้ว
ทั้งหมดนั้น ล้วนเกิดจากความรักและมิตรภาพชนิดที่พึง

อำนาจผลแก่อาตมา. ฉะนั้นของทรงให้โอกาสแก่
 อาตมาภาพเพื่อกล่าวสิ่งบางอย่างอันมีความหมายแห่งมิตร
 ที่แท้จริงคู่กัน ต่อพระองค์ด้วย. ของทรงสดับ”

“อาตมาภาพได้ครองชีพตามแบบแห่งนักบวช
 ผลหนีจากคนรักรวมทั้งประยูรญาติข้างเคียงและปฏิเสธ
 ความเพลิตเพลินในโลกียารมณฺ์ ของตนเองอยู่ตั้งนี้....
 ก็ด้วยความมุ่งหมายที่จะหาทางหลุดพ้นไปจากอุ้งมืออัน
 เหนียวหนักของความแก่ ความเจ็บ และความตาย.

ความกลัวของอาตมาภาพซึ่งกลัวต่อความผูก
 มัดของกามารมณฺ์นั้น.... มีมากล้นไปกว่าความกลัวต่ออู
 อันมีพิษร้าย กลัวต่ออสเนีบาต หรือแม่ที่สุกต่อไฟที่
 ล้างโลก.

อาตมาภาพมองเห็นอย่างแจ่มชัดว่า มูลฐานปณีย
 ของความบันเทิงทางกามารมณฺ์นั้น ตั้งอยู่เพียงชั่วครู่
 ชั่วคราว ไม่เคยก่อให้เกิดผลอันดีแท้และย่อมเหมือนกัน
 กับผลอันเกิดจากการใช้เวทมนตร์ของพวกมายาวิ.

การหมกมุ่นอยู่ในกามารมณฺ์ ย่อมผลิตผลคือ
 ความหลงมออย่างเดี่ยว จะป่วยกล่าวไยเล่า ถึงความหวัง

ที่จะให้มันอำนวยความสะดวกให้สมตามที่เราประสงค์. ไม่มีใครเลย ที่เคยประสบบุญคุณผลอันแท้จริง ซึ่งผลออกมาจากกามารมณ์, เพราะมันเป็นสิ่งที่ไม่อาจหาพบได้ กระทั่งแม้ในสรวงสวรรค์ของหมู่เทพ.

มันเช่นเดียวกับฟีน ย่อมหล่อเลี้ยงไฟอันคุ้ใหม่ที่อยู่เปรี๊ยะ ๆ. ความกำหนัดในกามารมณ์ก็หล่อเลี้ยงไฟก็อดค้นหาให้ทะยานอยากต่อความบันเทิงในทางกามยิ่งขึ้นไปอีก. ไม่มีสิ่งใดอันจะเป็นภัยที่หลอกลวงอย่างแรงร้ายเท่ากามารมณ์ แม้กระนั้นประชาสัตว์ก็พากันหลงคิดเพราะเหตุแห่งความมีติดบอด.

โฉนปราชญ์ผู้กล่าวต่อผลอันแรงร้าย จะเอ่ยอ้างร้องขอเอามันมาทั้งที่รู้ ๆ อยู่แก่ใจได้เล่า?"

"ข้าแต่มหाराชเจ้า, บรูษผู้ชนะดินแดนกระทั่งลุถึงฝั่งสมุทรทุก ๆ จ้านแล้วก็ยังปรารถนาที่จะข้ามฟากสมุทรไปชนะดินแดน ณ ฝั่งโน้นอีก.

มหาสมุทรมิรู้จักอ้อมด้วยน้ำที่ไหลลงมาสมทบฉันทัด ตัดหาของประชาสัตว์ก็มิรู้จักอ้อมจักพอดด้วยกามารมณ์ฉันทัน.

ความปรารถนาในทรัพย์สินของพระเจ้ามันธาทาที่
พระองค์ทรงเอ่ยถึง ก็ปรากฏอยู่แล้วว่า มิสามารถอ้อมได้
ด้วยการครอบครองแผ่นดินอันกว้างใหญ่ มีสมุทรทั้ง ๔
เป็นขอบเขต, และรวมทั้งการได้รับแบ่งกิ่งแห่งทิพย-
สมบัติของพระอินทร์ในเทวโลก.

นहुสะ ก็เป็นตัวอย่างอีกผู้หนึ่ง ที่มีสามารถ
ทำตนให้ได้รับความอ้อมความพอนในโลกียสมบัติ แม้ว่า
จะได้ครอบครองเทพบัลลังก์ ขับพระอินทร์ให้หนีไป
ด้วยความช่วยเหลือของ พฤตราสูร และแม้ที่สุดด้วยการ
มีรถบุษบก อันเทียมด้วยบรรดามุนีผู้เป็นจอมปราชญ์
เป็นพาหนะของตน. ทั้งนี้ก็เพราะคณหาในทรัพย์สิน และ
ความทะเยอทะยานในอันจะยกตนให้ก้องเกียรติ.

พระเจ้าแม่แห่งโชคชัยไม่เคยมีจิตใจอันแน่นอน
เลย, เจ้าแม่รีบเอาความโปรดปรานของนางมาเสียจาก
วลี และมาประทานแก่พระอินทร์. ต่อมาได้รับเสียจาก
พระอินทร์มาประทานแก่ นहुสะ ซึ่งเขาไม่ยอมให้พระ-
อินทร์มีสิ่งใดเหลืออยู่เลย. แม้แต่เนื้อที่พอซ่อนตัว.
ใครหนอจะสามารถมอบความไว้วางใจของตน ให้แก่พวก

ที่มีจิตอันโลเลล่อแลก เช่นกับพระเจ้าแม่โชคชัย
เป็นต้นนี้?”

“ข้าแต่มหाराชเจ้า, อันข้าศึกซึ่งมีนามว่า
“กิเลส” และ “ตัณหา” นั้น ย่อมอาจที่จะทำเหล่าพระมุนี
ผู้ยังชีพอยู่ด้วยรากไม้และผลไม้ในป่าสูง ให้เหินไปจาก
ทางแห่งการบำเพ็ญพรตได้. ฉะนั้น

ใครสามารถยอมยกตัวให้เป็นเครื่องบูชาแก่
ศัตร์อันร้ายกาจ ไม่เว้นหน้าใครเหล่านี้.

ใครจะหลอเลียงและส่งเสริมความเพลิตเพลิต
ในทางกามารมณฺ์ ในเมื่อรู้อยู่แก่ใจว่ามีความสุขอยู่ในมัน
แต่เพียงเล็กน้อย, ส่วนความทุกข์อันเราจะต้องได้รับ
เพราะมีมันเป็นต้นเหตุเล่า ย่อมมีมากเป็นพันประมาณ,
และมันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดบาปขึ้นเสมอไป.

เมื่อนึกถึงเรื่องราวของอุกรายุทธะ ผู้ประสบ
ความตายโดยน้ำมือของภิกษุมะ อันเป็นการลงโทษในความ
มีตัณหาราคะจัดของเขาแล้ว ทุกคนจะรู้สึกสยดสยองใจ.

เหตุนี้ คนเราควรเพิกถอนตัณหาเสีย ในเมื่อ
รู้อยู่แก่ใจว่าความดีมค่อมอยู่ในกามารมณฺ์นั้น ย่อมนำไป
สู่ความต้องทรมานอยู่เสมอ

ในขณะที่เดียวกันกับที่ความว่างโปร่งจากกามารมณ เป็นความสงบอันเยือกเย็น กามกิเลส ก่อให้เกิดความทะนงตัวอย่างหลงใหล เห็นแต่จะโอ้อวดกันในทางสุขเฝาะและหลอกลวงตัวเอง, และความทะนงอันนี้ ย่อมทำให้สัตว์เลยลืมหน้าที่อันแท้จริงของตนเสีย คือหน้าที่แห่งการเอาชนะกามกิเลสเหล่านั้นนั้นแหละ; ซึ่งในที่สุด มันก็นำไปสู่ความهلكลาญของตนเท่านั้น.

อีกประการหนึ่ง มันได้ทำให้สัตว์พยายามทนตรากตรำอย่างหนัก เพื่อการแสวงหาโลกิยารมณ ครั้นเมื่อได้มาแล้วสิ่งนั้นก็กลับเป็นแต่เพียงเงา หากความแน่นอนอย่างใดมิได้; ผู้มีปัญญาเครื่องวินิจฉัยจะว่ารุ่นหลงเสาะแสวงหาความปรโมทย์อันเที่ยงในมันได้อย่างไรเล่า.

สุนัขที่หิวจัด ย่อมไม่อาจหาความอิ่มอกอิ่มใจได้จากการแทะกัดก้อนกระดูกอยู่แล้ว ๆ เล่า ๆ, เพราะว่ามันที่บริโภคเข้าไปก่อนย่อมจางหายไปเสียแล้ว ก่อนแต่ที่ส่วนหลัง ๆ จะเข้าไปรวมกันทำให้รู้สึกอิ่ม รู้สึกพอ ได้ทันและมันย่อมเป็นไปโดยทำนองนี้อยู่ตลอดกาลนานทุกกาล.

โดยทำนองเดียวกันนี้มนุษย์เรามีสามารถได้รับความสงบสุข จากความเพลิดเพลินในกามารมณ์ แม้จะเสาะหามาเพิ่มเติมให้แก่ตนได้อย่างออกอย่างใจอยู่เนืองนิจ เพราะว่ากามกิเลสย่อมแล่น ออกหน้ารัสแห่งกามารมณ์ที่หามาได้, อยู่เสมอ.”

“อีกประการหนึ่ง โลกียารมณ์ทุกชนิดที่ชวนใจ ย่อมมีความทรمانแฝงอยู่โดยเท่ากัน และล้วนแต่ตกอยู่ภายใต้วิสัยที่โจรหรือพระราชา จะริบหรือปล้นเอาไปเสมอ และอุกถกภัยหรืออัคคีภัยอาจทำลายล้าง ให้วินาศได้อย่างคำตา. ภัยพิบัติอันแรงร้าย อาจเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้เข้าเป็นเจ้าของใต้โดยเสมอกันทั้งจากมิตรและจากศัตรูทุก ๆ เวลาและสถานะแห่งเหตุการณ์. แม้ว่าโลกียศฤกษ์การนั้น จะเป็นสิ่งที่เราหามาได้ด้วยน้ำมืออันแก่งกล้าของเราเองก็ตาม แต่มันจะอยู่ในอำนาจเราเพียงชั่วขณะหนึ่งแล้วจะสูญสิ้นไปตามสมัย เช่นเดียวกับวัตถุที่ได้มาเป็นของเราในความฝันเมื่อยามหลับ.

ความทะยานต่อโลกียารมณ์ ได้เคยพิฆาตชนพวก กูรู, วฤคณี, อ้นธกะ และพวกอื่น ๆ มาแล้วอย่างหลากหลายโดยที่มันเป็นต้นเหตุแห่งการแตกร้างแข่งตีกันขึ้น.”

“ผู้ซึ่งหนีไปด้วยกามกิเลสนั้นย่อมขายตนเองให้เสียแล้ว กับผีอันชั่วร้าย, มันเป็นการประพฤติผิดชั้นมหันตโทษและน่ารังเกียจเกลียดชังอย่างยิ่ง, จึงต้องทรมานโทษถึงตายหรือถูกจำขังตลอดอนิจกาลเป็นการตอบแทน. มันย่อมเหมือนกับเนื้อสมันที่ต้องประสบกับความตาย เพราะถูกลวงด้วยเสียงเป่าอันไพเราะของพรานป่า, และเหมือนกับปลาที่กลืนเบ็ด เพราะถูกล่อด้วยเหยื่ออันโอชะ.

คนเราก็เช่นนี้ ต้องประสบกับมรณกรรม ความพินาศหรือความทรมานอันร้ายกาจก็เนื่องจากถูกลวงให้หลงใหลโดยวัตถุแห่งโลกิยรสอันยวนใจ.

อันสิ่งที่เรียกว่า “ตัวตน” นั้น มิใช่ได้แก่ตัววัตถุนั้น ๆ เลย แต่มันได้แก่ความกำหนดอันแน่นเหนียวที่ติดอยู่ในวัตถุนั้น ๆ.

วัตถุต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การครองชีพ มิใช่วัตถุอันเป็นที่ตั้งแห่งความหลงระเริง เช่นน้ำเป็นสิ่งที่แก่กระหาย, อาหารสำหรับรับความหิว, บ้านเรือนสำหรับ

บ่อกันอันตรายอันจะเกิดจากอากาศหรือฤดู, เสื้อผ้า
 บ่อกันหนาว, ที่นอนสำหรับการนอน, ยานพาหนะ
 สำหรับการคมนาคม, และการอบนํ้าก็เพียงเพื่อความสด
 ชื่น และสะอาดหมดจดของร่างกาย. ไม่มีใครเลย ซึ่ง
 มีปัญญาเครื่องวินิจฉัย จะเห็นไปว่าสิ่งเหล่านี้ย่อมหมายถึง
 การปรนเปรอ ให้เกิดรสในทางกามแก่อินทรีย์ของมนุษย์
 เรา.

สิ่งที่เป็นเหยื่อของตัณหาเพื่อความบันเทิงทาง
 กามารมณ์นั้น ย่อมจะต้องมีการต่างพร้อยแห่งธรรม
 จรรยาปรากฏให้เป็นเครื่องสังเกตุ หรืออีกอย่างหนึ่งวัตถุ
 ใดเป็นเค้ามูลให้เกิดความเพลิดเพลนในทางกาม ครั้น
 นานออกไปอีกหน่อยย่อมจะเป็นต้นเค้าให้เกิดการทนทุกข์
 ขนค้าย."

"ข้าแต่มหाराช, สิ่งอันจะพึงสังเกตุอีกอย่าง
 หนึ่งก็คือความลวงของวัตถุอันเป็นที่ตั้งแห่งตัณหา, ซึ่ง
 ลวงมนุษย์เราให้เวียนวนไม่มีสร่าง. ผ้าเนื้อหยาบให้ความ
 สบายในฤดูหนาว, ผ้าเนื้อละเอียดให้ความสบายในฤดู
 ร้อน, แต่ถ้กลับกันเสียมันจะไม่ให้ความผาสุกแก่อย่าง

โทษสองชนิด. แสงจันทร์และแสงกระเจี๊ยบให้ความสบายเป็นอย่างยิ่งในฤดูร้อนแต่ในฤดูหนาวกลับเป็นความรำคาญไม่เหมาะสม.

ทั้งนี้วัตถุทุกอย่าง ย่อมทรงไว้ซึ่งปัจจัยตัดลักษณะในตัวมันเองครบทั้งสองประการ เป็นแต่มนุษย์เรายกเอาแง่ใดแง่หนึ่งขึ้นมาเชิดชูและไหลหลงไปตามความมืดบอดเท่านั้น. สิ่งซึ่งให้ความรักอย่างดุจดั่งในครั้งหนึ่งนั้น ย่อมให้สิ่งอันตรงข้ามในอีกขณะหนึ่ง. มันให้ความสุขโลมณัสในลักษณะอันหนึ่งพร้อมกันกับที่มันกำลังใส่ทุกข์ไว้ในลักษณะอีกอันหนึ่ง.

นั่นแหละ. คือข้อที่ว่า ทำไมอาตมาภาพจึงมีความเห็นอันเด็ดขาดว่า การเป็นพระมหากษัตริย์กับการเป็นทาส ย่อมมีสภาวะเป็นอย่างเดียวกัน กำลังได้รับผลทั้งสองอย่างเดียวกัน เป็นแต่ความนิยมนั่นหลงผิดของมนุษย์เรา ยกย่องกันแต่ในฝ่ายที่ตรงกับกิเลสของตน ๆ เท่านั้น. มันไม่มีความจริงอันแน่นอนตายตัวว่า พระมหากษัตริย์จะต้องได้ประสบความสุขใจตลอดเวลา หรือถ้าเป็นทาสแล้ว จะต้องทนทรมานอยู่ทุกขณะ.

ความรับผิดชอบของพระราชาย่อมครอบคลุมกว้าง
ไปถึงความต้องทรงห่วงใยในสุขทุกข์ของประชาราษฎร์
ซึ่งมันย่อมเป็นความทุกข์อยู่ในตัวแล้ว. พระราชาต้อง
ทรงรับผิดชอบในหน้าที่ของพระองค์, ถ้าทรงมอบความ
ไว้วางพระทัยของพระองค์ในอำมาตย์ผู้คดโกง แม้โดย
ทรงสำคัญผิด, พระองค์ย่อมประสบความวิบัติอันใหญ่
หลวง, และถ้าพระองค์จะไม่ทรงไว้วางพระทัยในผู้ใดเสีย
เลยพระองค์ก็ต้องหว่ากระแวงอยู่เสมอ, ซึ่งเป็นความ
ทรมาณอย่างหนัก.

แม้พระองค์จะทรงมีอำนาจเป็นเจ้าของปกครอง
แผ่นดินทั้งหมดก็ตาม พระองค์ก็ยังจำต้องประทับอยู่ใน
ปราสาทหลังเดียวในนครแห่งเดียวในคราวหนึ่ง ๆ เช่น
เดียวกับคนธรรมดา. ส่วนความลำบากเป็นเอกในการ
ปกครองแคว้นแคว้นทั้งหมดนั้นคือการทรมาณ ที่ทรง
ทนทำไปเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น.

ในการเสด็จประพาส ก็ทรงใช้รถได้เพียงคัน
เดียว, บรรทมบนพระแท่น ๆ เดียว, เสวยพระกระยา-
หารส่วนน้อย ๆ ส่วนเดียวเพื่อรำบความทิว ซึ่งยังประ

โยชน์ให้สำเร็จแก่ร่างกายเช่นเดียวกับของคนสามัญ หรือ
แม่ของพวกทาส

ส่วนเครื่องประดับพระเกียรติทั้งหลายนั้น มิใช่
อื่นไกลนอกไปกว่าเครื่องหมายเพื่อแสดงความไว้ตัวและ
ความมีศักดิ์สง่าเพราะคนมีกิเลสเขานิยมกันเท่านั้น. ไม่
มีความหมายอันแปลกอย่างใดเลย ในหมู่ชนผู้ปราศจาก
กิเลส หรือมีกิเลสอันเบาเบา.”

“ตูก่อนมหาราช, ความพอใจของตนเองย่อม
เป็นมูลรากของความสุข. และอาตมาภาพก็มีความพอใจ
อันนั้นได้โดยไม่ต้องมีราชบัลลังก์. เพราะฉะนั้นย่อมไม่
มีผลดีอันใดในการที่จะชักชวนให้อาตมาภาพหมุนกลับไป
สู่โลกิยมณฑลอีก, โดยที่ในบัดนี้ อาตมาภาพก็กำลังได้
รับความพอใจอยู่แล้ว.

แต่ความพอใจอันนี้ ยังทำให้ออกสุดของความ
สุขไม่ เพราะเหตุแห่งมิตรภาพที่พระองค์ทรงมีในอาตมา
ขอพระองค์จงทรงใช้มิตรภาพนั้น เพื่อการเตือน
แล้วเตือนอีก ให้อาตมาพยายามรักษาความตั้งใจของ

อาตมาเอง ในสิ่งซึ่งจะนำความสุขมาสู่ตน. อาตมาภาพได้ยึดเอาแบบแห่งการครองชีพอันสงบสุขนี้ เพื่อเสาะแสวงหาความหลุดพ้นอันเป็นความสุขที่สูงขึ้นไป โดยไม่ต้องใช้ความพอใจเป็นเครื่องหลอเลียง ทั้งเชื่อมั่นว่าความสุขประเภทนั้นต้องมีอยู่.

อาตมาภาพมีความเสียใจที่ไม่สามารถรับเอาคำตักเตือนและการเชื่อเชิญของพระองค์ได้, เพราะเป็นการกระทำให้หมุนกลับไปสู่สิ่งซึ่งอาตมาภาพได้ล้มเหลวมา.

บางคนเคยถูกงูกัดมาแล้ว ยังไปเล่นกับงูอีก, แม้เคยถูกไฟไหม้เอาแล้ว ก็ยังจับถ่านไฟที่ลุกโพลงอีก. คนจำพวกนี้เท่านั้นที่จะกลับตกเป็นทาสแห่งตัณหา ซึ่งแม้ว่าในครั้งหนึ่งตนได้สละมันมาแล้วทั้งหมด. คนชนิดนี้เท่านั้น แม้ตาของตนยังดีอยู่ ก็ยังนึกว่าตาบอดนั้นแหละเป็นสิ่งประเสริฐ, แม้เป็นอิสระอยู่ ก็หลงไปว่าการถูกกักขังจงจำเป็นสิ่งที่ควรปรารถนายิ่งนัก, แม้มีสติสมบูรณ์แจ่มใสอยู่ กลับสำคัญเอาความคิดนึกที่พ้นเพื่อนั้นว่าเป็นความคิดที่ถูกต้อง มันได้แก่คน

ชนิดนี้และคนชนิดนี้เท่านั้นที่จะวิ่งติดตามโลกิยามรณะ
ไปอย่างไม่ลดละ.”

“อาตมาภาพขอร้องต่อพระองค์! ขอพระองค์
จงอย่าสงสารอาตมาภาพเลย. อาตมาภาพจะได้เป็นผู้ที่
ตกอยู่ในภาวะอันน่าสงสารก็หามิได้ เพราะอาตมาภาพ
ได้รับเอาการครองชีพตามแบบแห่งนักบวชเข้ามาสู่ตน
ก็ด้วยจุดประสงค์ในอันที่จะเอาชนะต่อความแก่และความ
ตาย.

ขอพระองค์จงทรงสงสารต่อพวกที่กำลังมีภาระ
หนัก โดยที่ยอมตนเข้าไปเป็นคนรับใช้ของกามตัณหา
หมักต้องตัวเองอยู่ในเบือกตมแห่งความมั่งมีอันใหญ่-
หลวง หรือเหล่าพระราชาราชซึ่งกำลังทนทุกข์อยู่ด้วยภาระ
แห่งการระมัดระวังรักษาราชสมบัติของตน ๆ หรือกำลัง
ทนทุกข์อยู่เพราะความถูกลวงโดยความสมบูรณ์พูนสุข
ของเขาเอง. เขาเสวยสุขารมณ์อันนี้้อยู่อย่างโยกโคลง
เพราะว่าเขาต้องสละบัตร์อันสะท้านหนาวอยู่เสมอ เนื่อง
จากการต้องสูญเสียสิ่งซึ่งเขารักปานดวงใจอยู่บ่อย ๆ.
และเมื่อถึงแก่กรรมเขามีสามารถพาคิดตัวไปได้ จะเป็น

ทองหรือแม้แต่กรอบพระพักตร์ที่เป็นเครื่องหมายของ
ความเป็นราชาก็ตาม.

ในร่างกายของพระราชาทสันพระชนม์แล้ว
ไม่มีอะไรที่น่าขบใจยิ่งไปกว่าที่มีในร่างกายของคนขอ-
ทาน ที่ตายแล้วดูจกัน. ดวงจิตของอาตมาภาพ มุ่งจ้อง
ต่อผลอันเยือกเย็น ที่มีได้มีความโศครวร้ายเจือปนอยู่ด้วย.
ดังนั้นอาตมาภาพจึงได้ปลดกรอบหน้าอันเป็นเครื่อง
แสดงชัศตียภาพทิ้งเสีย และรักที่จะเป็นอิสระจากภาระ
หนักของชีวิต เช่นราชภาระนี้เป็นต้น.

เพราะฉะนั้นขอพระองค์จงอย่าพยายามที่จะผูก-
พันอาตมาภาพไว้ในความเกี่ยวข้องและตำแหน่งหน้าที่
อันนี้เลย. และขอจงอย่าขัดขวางอาตมาภาพเสียจาก
การทำสืบต่อไปในสิ่งที่ได้เริ่มทำมาแล้วให้สำเร็จลุล่วงไป.
เหตุการณ์อันเกี่ยวกับอาตมาภาพตามที่เป็นมา ได้บังคับ
อยู่ในตัวมันเองแล้วอย่างเด็ดขาด ให้พระองค์ทรงหวังได้
แต่เพียงการกระตุ้นเตือนส่งเสริมอาตมาภาพให้ก้าวรุก
หน้าในงานอันเป็นหน้าที่ของอาตมาภาพ เท่านั้น."

“ข้าแต่มหाराชเจ้า, อาตมาภาพมิได้ประสงค์
 แม้ที่สุดแต่การครองเทวบัลลังก์ในสรวงสวรรค์ จะบ่วย
 กล่าวไปใยถึงการครอบครองอาณาจักรในมนุษย์นี้. โอ
 หนอ, พระองค์ได้ตรัสแก่อาตมาภาพว่า พร ๓ ประการ
 คือ พละนุภาพ ธารสาธสมบัติ และความสุขอันเกิดจาก
 การบำเพ็ญบุญตามหลักศาสนา นี้เป็นความสุขสงบอัน
 สูงสุด. แต่มโนภาพในภายในของอาตมาได้บอกกล่าว
 แก่อาตมาว่าพรทั้ง ๓ ประการนั้น ยังเป็นสิ่งซึ่งมิได้
 เพียงชั่วครู่ยาม และในเวลาเดียวกันนั้นเองมันไม่เป็นสิ่ง
 ซึ่งสามารถหยุดยั้งความปรารถนาแห่งใจ ให้สงบลงได้.
 เพราะสิ่งที่เรียกว่าบุญนั้น ก็ยังไม่มีความหมายที่ถึงขีดสุด
 ใดอย่างใด คงวนเวียนอยู่ในวงแห่งโลกียสุขที่เป็นกามา-
 รมณ์ชั้นประณีตเท่านั้น.”

“อาตมาภาพพิจารณาเห็นว่า สภาพอันสงบสุข
 แท้จริงนั้น ต้องเป็นสภาพที่หยุดเสียได้ซึ่งความปรารถนา
 ของมนุษย์เรา. ไม่มีสิ่งใดที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่า อันเหลือ
 อยู่ สำหรับให้ปรารถนาอีกต่อไป, ทั้งเป็นสภาพที่

ปราศจาก ความเกิด ความตาย ความทนทาน ความ
 กตัญญู และปราศจากการกลับคืนมาใหม่แห่งความทุกข์
 หงมวลงงได้สงบไปแล้ว.

ตามที่พระองค์ทรงขอร้องให้รอคอยจนถึงสมัยที่
 แก่เฒ่า จึงค่อยบำเพ็ญพรตประพฤดิธรรมนั้น มีความ
 แน่นนอนอยู่ ณ ที่ใดเล่า ที่ว่าอาตมาภาพจักมีชีวิตอยู่ไป
 ได้จนแก่เฒ่า. มนุษย์เราสามารถลุดถึงจุดที่ประสงค์ของ
 ตนได้ ด้วยความพากเพียรพยายาม ไม่มีการจำกัดชั้น
 จำกัดวัยแห่งชีวิตของเขาเอง เช่นเดียวกับเมื่อร่างกาย
 รู้สึกหิวระหายเมื่อใด ความจำเป็นที่จะกินและรับประทาน
 ก็จำเป็นต้องมีเมื่อนั้น.

เพราะฉะนั้น เมื่อมนุษย์เราไม่มีเวลาตายอัน
 กำหนดเอาได้อย่างแน่นอนแล้ว เราจะสามารถรอคอย
 เวลาแห่งการบำเพ็ญพรตในยามแก่เฒ่าได้อย่างไรเล่า?
 ความตายนี้ เช่นเดียวกับนายพราน, มันคอยซุ่มซ่อนตัว
 อยู่ในซุ่มอันรกชัฏ กล่าวคือสิ่งที่คนเราเรียกกันว่า
 โชค หรือ วาสนานั้นเอง, พร้อมด้วยอาวุธที่ถืออยู่ใน
 มือ กล่าวคือความชราทรุดโทรมและไข้เจ็บคอยจ้องที่

จะล้างผลาญหมู่เนื้อ กล่าวคือมนุษยชาติ. กิ่งนั้น
 จักเป็นความถึงามฉันทใจเล่า ที่จะรอคอยให้ถึงเวลาอัน
 แก่เฒ่าเสียก่อน."

"ข้อที่พระองค์ทรงแถลงว่า คนเราสามารถ
 ประกอบการบุญชัฏแสงบุญพร้อมกันไปในชาติขัตติยบัล-
 ลังก์ ตามจารีตประเพณีของเราเพื่อผลอันอร่ามเรื่องนั้น,
 อาตมาภาพไม่มีความประสงค์ที่จะเข้าเกี่ยวข้องกับกรบุญชา
 ญ์ซึ่งผู้ประกอบได้รับผลสมใจของตนเอง โดยการใ้
 ความทนทุกข์ทรมานของสัตว์อื่นเป็นเกิมนัน."

ผู้ใดก็ตามหากว่าเขาจะมีเมตตาจิตเหลืออยู่ในตน
 แม้ที่สุดสักประมาณหนึ่งแล้ว ย่อมไม่สามารถที่จะลงเนื้อ
 ลงใจเห็นด้วย ในการที่จะใช้เลือดของสัตว์อื่นอันไร้ที่พึ่ง
 เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงต้นไม้แห่งความหวังของตนเองได้.
 และแม้ว่าผลแห่งยัญนั้น ๆ จะเป็นสิ่งที่ยั่งยืนถาวรก็ตาม
 อาตมาภาพก็ยังไม่มองเห็นส่วนที่ดี ในการที่จะประกอบ
 มันขึ้น เพราะว่ามันจำต้องมีการปล่าชีวิตของเพื่อนสัตว์
 ที่ทนทรมานเช่นเดียวกับเราให้แหลกลาญไป เป็น
 ธรรม."

“ข้าแต่มหाराชผู้หนักในมิตรภาพ, ก็ในโลกนี้
 นี้เอง เมื่อสิ่งใดที่เราได้มาด้วยอาการอันชั่วร้าย สิ่งนั้น
 ย่อมให้ผลเป็นทุกข์ทรมานใจ โดยประจักษ์เป็นธรรมดา
 อยู่แล้วจะเป็นที่น่าสงสัยอันใดอีกแล้วว่า ผู้กระทำทารุณ
 ต่อชีวิตของสัตว์อื่น จะไม่ต้องได้รับความหม่นหมองใน
 โลกหน้า.”

“ข้าแต่มหाराชเจ้า, ขอจงอย่าทรงหวังเหนียว
 อาตมาภาพ ให้หมუნกลับไปสู่การครองชีพตามแบบแห่ง
 โลกียวิสัยอีกเลย. ไม่มีสิ่งใดที่ควรจะเชื่อถือในโลกนี้เพราะ
 โลกียารมณ์ทั้งมวลเป็นของชั่วคราวเช่นเดียวกับแสงแห่ง
 ฟ้ายแลบ. ในวันนี้เองอาตมาภาพมีความเสียใจที่จะต้อง
 จากพระองค์ไปเพื่อสู่อาศรมบทแห่งท่านอาพาเรผู้กาลาม
 โคตร ซึ่งสามารถสั่งสอนศาสนธรรม, โดยความหวังจะ
 ใคร่วมท่านและพบทางที่เราอาจก้าวล่วงพ้นบาปและปวง
 ทุกข์ไปได้.

ข้าแต่พระมหากษัตริย์, อาตมาภาพหวังในความ
 สุขสวัสดิ์ของพระองค์ทุก ๆ ประการ. ขอให้ประเทศของ
 พระองค์ จงประสบความปราโมทย์บันเทิง อยู่ด้วย

สันติสุขและความมั่งคั่งสมบูรณ์, และขอให้แสงสว่างแห่ง
ปัญญา จงส่องสาดลงยังระบอบการปกครองของพระองค์
ทุกแสงสว่างแห่งทิวากรเมื่อยามเที่ยง. ขอให้พระราช
อำนาจของพระองค์จงแน่นแฟ้นและทรงมีความยุติธรรม
เป็นคทาอาณัติสิทธิ์อยู่ในพระหัตถ์. ขอพระองค์จงทรง
สามารถปกป้องรัฐสีมามณฑล และพลางหว่านโปรยพืช
แห่งพระกรุณาภาพด้วยพระหัตถ์อัน ปราศจากความลำ
เอียง ของพระองค์เถิด. และขอจงกรุณาให้อภัยแก่
อาตมาภาพ ผิดหากว่าอาตมาได้กล่าวคำอันไม่เป็นที่สบ
พระราชหฤทัยอย่างหนึ่งอย่างใดลงไปในที่สุก ซึ่งอาตมา
ภาพจะขอลาจากพระองค์ไปในบัดนี้.”

พระราชาทรงประคองอัญชติ ประนมพระหัตถ์
แน่นสนิทด้วยความเคารพอย่างยอดเยี่ยม พลางน้อมพระ-
องค์ลงเฉพาพระพักตร์แห่งองค์พระศากยมุนี ทรงขอ
ร้องให้พระองค์ทรงประทานพรอันใหญ่หลวง ด้วยการ
เสด็จมาเยี่ยมเยียนและประทานธรรม ในเมื่อพระองค์ทรง
ประสพผลอันไพบูลย์ในกรณียกิจของพระองค์แล้ว *โดย*
พระราชดำรัสว่า

“ขอให้พระองค์จงทรงลูกลงสิ่งที่ทรงแสวงโดย
เร็วพลัน, และเมื่อทรงบรรลุลแล้ว หม่อมฉัน ขออ้อนวอน
ว่า จงเสด็จกลับมา และจงทรงกระทำหม่อมฉันให้เป็น
สาวกผู้หนึ่งของพระองค์ด้วย.”

พระโพธิสัตว์ทรงรับรอง และได้เสด็จลงจาก
ภูเขา จากพระราชาก็ไป โดยมีรูปภาพและความหวังสวัสดิ์
มีเจตนารมณ์แห่งความยินยอมตามคำขอร้องของพระ-
ราชาเต็มเปี่ยมอยู่ภายในพระหฤทัยของพระองค์ ทรงแน่ว
ไปสู่อาศรมบทแห่งมุนีผู้ก้องเกียรติ

พระราชาทรงจ้องจับอยู่ ณ ภาพ อันค้อย ๆ
ดำเนินจากไป... ด้วยความรัก... จนกระทั่ง...
ลับคล่องพระเนตร ด้วยประการฉะนี้.

๒๑-๑๒ ทศ → ๑๖๕

บทเสริม

ขอชักชวนเพื่อนพุทธบริษัท
ให้ช่วยค้นหาพระคุณนั้น ๆ อันเร้นลับ
อยู่ในประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอยู่อย่าง
น่าอัศจรรย์และไม่น้อย. หวังว่าถ้า
ได้ตั้งใจพิจารณา คงจะพบ มากพอ
ที่จะทำให้มีความเชื่อ ความเลื่อม-
ใส ในพระผู้มีพระภาคมากยิ่งขึ้น
กว่าที่แล้วมา.

พุทธบริษัท

รายชื่อหนังสือ ชุดลอยปฐม

เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
ก่อนมนุษย์	๙	๓๙.	ดับทุกข์สิ้นเชิง	๑	๗๒.	หาสุขได้จากทุกข์	๑
อุปแห่งการดู		๓๙.	มรดกธรรมค่ากลอน	๑	๗๓.	ทานบาริชาด	๑
ด้วยอภิปุศม์มีปัญญา	๑	๔๐.	ทิศทั้งหก	๑	๗๔.	ฟ้าสว่างทางธรรมมานาภาพ	๑
ศิลปะแห่งการมีพระพรเจ้า		๔๑.	ฟ้าสว่างทางธรรมโฆษณ	๒	๗๕.	การชั่วคราวคืนใหม่ธรรมะ	๑
อุยกบนนักบวช	๑	๔๒.	ฟ้าสว่างทางฝ่ายบรรพชิต	๑	๗๖.	การทำความเข้าใจระหว่าง	
ธรรมะสำหรับคนเกลียดตัว	๒	๔๓.	มรดกของพระอรหันต์	๑		ศาสนา	๑
ธรรม ๒๔ เหลี่ยม (มีภาษาจีน)	๔	๔๔.	ปรมัตถธรรมกลับบ้า ตอน ๑	๑	๗๗.	จิตตภาวนาทุกรูปแบบ	๑
พูดกับเนตร	๑	๔๕.	เช่นนั้นเอง	๑	๗๘.	ความถูกต้องของอิทัปปัจจยตา	๑
ศีลธรรมกลับบ้า ตอนที่ ๑	๒	๔๖.	ความสะอาด ความสว่าง ความสงบ	๑	๗๙.	ชีวิตใหม่และมรดกหรือหนทาง	
เห็นธรรมชาติ						ที่จะมีชีวิตใหม่	๑
คือเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง	๑	๔๗.	อะไร? ในชีวิตสักแต่ว่า	๑	๘๐.	แก่นพระพุทธศาสนา	๑
ธรรมโอสถล้าทั่วโลก	๑		เป็นเรื่องของจิตสิ่งเดียว	๑	๘๑.	ฟ้าสว่างทางธรรมโฆษณ	๑
ความมีสุขภาพอนามัยทางจิต	๒	๔๘.	ปรมัตถธรรมกลับบ้า ตอน ๒	๑	๘๒.	การดับทุกข์ที่อยู่ในตัวการ	
ปรมัตถธรรมค่ากลอน	๑	๔๙.	ศิลปะสำหรับภามีชีวิตอยู่ในโลก	๑		ดำรงชีวิต	๑
นิพพานทันและเดี๋ยวนี้	๒	๕๐.	พบชีวิตจริง	๑	๘๓.	ปรมัตถธรรมกลับบ้า ตอนที่ ๓	๑
ธรรมพรบใหม่	๓	๕๑.	สมถวิปัสสนาสำหรับยุคปรมาณู	๑	๘๔.	ปรมัตถธรรมกลับบ้า ตอนที่ ๔	๑
ลดตาช่วยได้	๑	๕๒.	ธรรมะที่ควรเติมลงในชีวิต	๑	๘๕.	มนุษย์ควรมีสันติภาพ	๑
ศีลธรรมกลับบ้า ตอนที่ ๒	๑	๕๓.	ฟ้าสว่างทางการเมือง	๑	๘๖.	จนกว่าโลกจะมีสันติภาพ	๑
ศีลธรรมกลับบ้า ตอนที่ ๓	๑	๕๔.	ธรรมสังัจจะของสมถวิปัสสนา	๑	๘๗.	สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพ	๑
คำของครู	๒		แห่งยุคปรมาณู	๑	๘๘.	สันติภาพของมนุษย์มีรากฐาน	
พระผู้มีพระภาคเจ้า		๕๕.	ฟ้าสว่างทางปรมัตถ์, อภิธรรม,	๑		อยู่บนความไม่เห็นแก่ตัว	๑
ทรงเป็นกัลยาณมิตร	๑		อุบายสัก และบรรพชิต	๑	๘๙.	ชีวิตเย็น	๑
ถอยหลังเข้าคลองกันเถิด	๑	๕๖.	ผัสสะ สิ่งที่ต้องรู้จักและควบคุม	๑	๙๐.	ธรรมสำหรับผู้สูงอายุ	๑
การเก็บความโกรธให้ยังฉาง	๒	๕๗.	ความสุขแท้เมื่อสิ้นสุดแห่ง		๙๑.	การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง	๑
การปรุงเนิ่นทุกขอย่างยิ่ง			ความสุข		๙๒.	อิสรภาพหรือเสรีภาพใน	
การดับเป็นสุขอย่างยิ่ง	๑	๕๘.	แนวสังเขปทั่วไปของการ			ทางธรรม	๑
อาหารหล่อเลี้ยงใจ	๒		พัฒนา		๙๓.	เรื่องเกี่ยวกับปาฏิหาริย์	๑
ปัญญาภิริยาวัตถ	๑	๕๙.	ธรรมชีวิตกับความเป็นฆราวาส	๑	๙๔.	การบำเพ็ญบุญปาราภาย	๑
อุปแม่สมบูรณ์แบบ	๒	๖๐.	การศึกษาและการบรรพชา	๑	๙๕.	มีธรรมะสี่เกลอให้มากกว่านี้เท่า	๑
อานาปานสติและคัมภีร์ไม่เหลือ	๒		ในพระพุทธศาสนา	๑	๙๖.	จักการที่ใหญ่ ของสิ่งที่มีเหตุ	๑
ธรรมคิดและธรรมคิด	๑	๖๑.	การบำเพ็ญบารมีที่ถูกต้องแนวทาง	๑	๙๗.	การมีกุศลสนธิคติที่แท้จริง	๑
ความมั่นคงภายใน	๑				๙๘.	สิ่งที่ต้องทำให้ดีกว่านี้เท่า	๑
โลกพระศรีอารยย์แห่งค่ายจุมูก	๒	๖๒.	ทำงานให้สนุกได้อย่างไร	๑	๙๙.	มารู้จักพระพุทธศาสนากัน	
การทำงานเพื่องาน	๑	๖๓.	การทำวิปัสสนาและใจความ	๑		ให้ยิ่งกว่าที่แล้วมา	๑
สันโดษไม่เน้นอุปสรรค			สำคัญของวิปัสสนา	๑	๑๐๐.	เกียรติคุณของพระพุทธเจ้า	๑
แก่การพัฒนา	๑	๖๔.	หลุดพ้นเสียจากความหลุดพ้น	๑			
ปฏิจจะสมุปบาทคืออะไร?	๑	๖๕.	ธรรมะเป็นคัมภีร์ชีวิต	๑			
เค้าเงื่อนของธรรมะ		๖๖.	รอยของพระธรรม	๑			
และ อิทัปปัจจยตา	๑	๖๗.	สิ่งที่ปวງเป็นอนัตตา ในฐานะ				
การอุยต์วับัจจุบัน	๑		เป็นหัวใจของพุทธศาสนา	๑			
ไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต	๑	๖๘.	การทำชีวิตให้มีธรรมะ	๑			
พุทธศาสตร์กับไสยศาสตร์	๑	๖๙.	หัวใจของธรรมะโดยหลักพื้นฐาน	๑			
อานาปานสติภาวนา(มีภาษาจีน)	๒	๗๐.	การบวชอยู่ที่บ้าน	๑			
อิทัปปัจจยตาในฐานะ		๗๑.	หัวใจปรมาตถธรรม	๑			
สิ่งสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา	๑						
ผนวกกับสวรรค์	๑						

เรียนธรรมะ

เรียนธรรมะ อย่าตะกละ ให้เกินเหตุ
จนเป็นเปรต หิวปราชัญญ์ เกินคาดหวัง
อย่าเรียนอย่าง ปรัชญา มัวบ้าดั่ง
เรียนกระทั่ง ดายเปล่า ไม่เข้ารอย.

เรียนธรรมะ ต้องเรียน อย่างธรรมะ
เรียนเพื่อละ ทุกข์ใหญ่ ไม่ท้อถอย
เรียนที่ทุกข์ ที่มีจริง ยิ่งเข้ารอย
ไม่เลือนลอย มองให้เห็น ตามเป็นจริง.

ต้องตั้งต้น การเรียน ที่หุตฯ ฯลฯ
สัมผัสแล้ว เกิดเวทนา ตันหาวิง—
ขึ้นมาอยาก เกิดผู้อยาก เป็นปากปลิง
“เร็นรูยัง ตันหาดับ นับว่าพอ ๆ”

Phnom Phnom